

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक आनन्दभूमि

२०७१ आषाढ पूर्णिमा / गुरुपुत्रिह- वर्ष ४२
बु.सं. २५५८

अंक ३
ने.सं. ९९४

The Ananda Bhoomi (Year 42, Vol. 3)
A Buddhist Monthly : July/August 2014

प्रमुख सल्लाहकार:
भिक्षु मैत्री महास्थविर (प्रमुख, आ.कु.वि.)

सल्लाहकार :
भिक्षु धर्मर्ति (कार्यवाहक प्रमुख, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापन तथा वितरक :
भिक्षु पियदस्ती, आनन्द कुटी विहार, ४२७१४२०

व्यवस्थापन सहयोगी : भिक्षु सरणकंकर

वितरण सहयोगी : विवेक महर्जन

लेखा व्यवस्थापन : सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/मैत्री सेटिङः : विनोद महर्जन

कम्प्यूटर सज्जा : राजकुमार छुका, छवप

सम्पादन सहयोगी : भिक्षु अस्सन्जि

सम्पादक/प्रकाशन संयोजक:

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरु:

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शर्मिला श्रेष्ठ (बौद्ध वृद्धश्रम-बनेपा), अ. इन्द्रावती, सरिता अवाले (ललितपुर), सुश्री वीणा कंसाकार (बौद्ध महिला सघ, नेपाल), सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा), विद्यादेवी शाक्य (बुटवल), याम शाक्य (वैनी), ज्ञानमाला संघ (तानसेन), बलबहादुर गाहा (पात्या), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लूङ), विजय गुरुङ (लमजुङ), शैती चौधरी (फूजारी लामा) सतरी।

मुद्रणः

आईडियल प्रिन्टिङ प्रेस, ग्वार्को, फोन: ५००७५६३

शाखा : पुल्योक, फोन : २९२०२३५

प्रकाशकः

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोन: ४२७१४२०

का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्षेत्रिक. नं. ७/०६९/६२

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

बुद्धवचनामृत

जयं तेरं पसवति-दुर्खंसेति पराजितो ।
उपसन्तो सुखं सेति-हित्वा जयं पराजयं ॥

विजयले वैरभाव उत्पन्न गराउँछ, पराजित व्यक्ति दुःखपूर्वक सुत्तु, शान्त व्यक्ति जय र पराजयलाई त्यागेर सुखपूर्वक सुत्तु ।

त्याःम्हसित वैरी द्व, बूम्हसित दुःख जुह,
त्याः-बू त्वःता शान्त जुयाच्चम्ह सुखपूर्वक घनी ।

Victory breeds hatred. The defeated live in pain. Happily the peaceful live, giving up victory and defeat.

- धम्पद २०१

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्दकुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोन: ४२७१४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com

gkondanya@gmail.com

info@anandabhoomi.com

Website: anandakutivihar.com.np

www.anandabhoomi.com

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौ ।

सम्पादकीय

आसक्तयुक्त जित-हारबाट मुक्त होओ

जीवनलाई जीवन्ता दिने ऋममा हामी अनेकानेक पक्षविपक्षलाई समेटिएर अगाडि बढिरहेका हुन्छौं, जतिबेला कहिले सुख त कहिले दुःख, कहिले लाभ त कहिले अलाभ, कहिले निन्दा त कहिले प्रशंसा, कहिले सफलता त कहिले असफलता, कहिले जीत त कहिले हारमै अष्टलोकधर्मबाट हामी प्रभावित भइराखेकै हुन्छौं। त्यसैले जीवन एकैनासले अगाडि सललल नबढी उतार-चढावका साथ अनेकता र विविधतायुक्त परिवर्तन स्वरूपमा अगाडि बढ्ने ऋम हो- जीवन। त्यसैले जीवन अनिश्चित तवरमै गुजिरहेको हुन्छ भने यसभित्र निश्चित भन्नु एउटै मात्र यथार्थ सत्य हो- मृत्यु। मृत्युलाई समेत हामीले स्वाभाविक रूपमा स्वीकार्न सक्नुपर्छ, तर यसो गर्न जीवनलाई नजिकबाट बुझ्ने अभ्यासको जरूरत हुन्छ।

जीवनलाई जगतले प्रभावित पार्नु स्वाभाविक प्रकृया हो। दक्षिण अमेरिकी राष्ट्र ब्राजिलका सकर सिटीहरूमा भएगरेका गोल हाम्रा घरघरमा गोल भइरहेको यतिबेला विश्वकप फुटबलले दुनियाँको ध्यानाकृष्ट गरिरहेको छ। वास्तवमा खेल, जसको परिभाषा यही हो भनी परिभाषित गर्नु सजिलो छैन। मानसिक, अध्यात्मिक खेल, शारीरिक खेल, छलकपटपूर्ण चालबाजी टिकदम बाजी खेल यी सबै खेल नै हुन्। शारीरिक खेलमध्ये फुटबल मात्रै यस्तो खेल हो, जुन विश्वमा सबैभन्दा लोकप्रिय खेल हो। यसै खेलअन्तर्गत विश्वकपले संसारलाई एकावद्ध गर्न सकेको आभाष लोकजनले गरेका छन्। खेल मन पर्ने वित्तिकै खेल खेल्ने खेलाडीहरू मनपर्नु अस्वाभाविक होइन। त्यसपछि फलना देश मेरो पक्ष, त्यसलाई फाइनलमा पठाउनु पर्छ, जिताउनु पर्छ भन्दै पक्ष लिने मात्र होइन त्यसमै जुवाबाजी समेत गर्न पछि पर्देनन्। खेलमा जिल्लेले रमाई रमाई पैसा उडाउने काम गाठ्न त हार्नहरू दुःखित बनी सुर्ताएर बस्ने हुन्छ। बढी क्रेज वा आसक्तपनले जो कसैलाई दुःखित तुल्याउँछ।

वस्तुतः यतिबेला कुनैपनि कुरामा आसक्त नहोऊ भन्ने बुद्धोपदेशलाई मनन गर्नु प्रासाङ्गिक होला। किनकि बढी क्रेज-आसक्तिले हामीलाई सताइरहेको हुन्छ, दुःख दिइरहेको हुन्छ। कामकुरा एकातिर कुम्लो बोकी ठिमीतिर

भनेहैं खेलभावनासहित खेल हर्ने दर्शक हामीले अचिन्ति तं पि भवति, चिन्तितं पि विनस्ति अर्थात् जे सोचिन्तु त्यसको विपरीत हुनसक्छ, जे कल्पनै गरिन्न र त्यस्तै त्यस्तै भझरहन्छ। विश्वकपको दावेदारी टिम भन्दै हामी जर्मनी, ब्राजिल, अर्जेन्टिना, स्पेन, पोर्तुगल, नेडरल्याण्ड, इङ्ग्ल्याण्ड, इटली आदिहैं भन्दै गर्वले गद्गद हुनेहरू विपरीत परिणाम भोग्दै दुःखित भइराखेका हुन्छौं। कल्पनै नगरेका कोष्टारिका, नाइजेरिया, अमेरिका, चिली, बेल्जियम, कोलम्बियाजस्ता टीमको सफलताले सबैलाई आश्चर्यचकित तुल्याइदिएको छ। यतिसम्म कि चाहिनेभन्दा बढी आसक्त हुनेहरू अर्थात् एकलकाँटे पक्षवादीहरू फलाना मेरो टिम हारेदेखि वर्ल्डकप नै हर्न मन लागेन, क्या बोर....भन्दै दुःखित हुन्छन्, नुन खाएको कुखुरा भैं घोरिएर बस्छन्। अति क्रेजीहरू जितहार मात्र हैन गरेको गोल र खाएको गोलमै भुणिउएरै बाजीमानै व्यस्त हुन्छन्। वास्तवमा मनोबल गिर्ने गरी, भैंभगडा नै हुने गरी क्षणिक आवेगमा हाहाहुहु गर्दै पक्षवादी हुँदा दुःख हुन्छ कसलाई? नरमाइलो लाग्छ कसलाई? मानसिक रूपमै आघात पर्ने गरी, मनोबल गिर्ने गरी, मनमा असर पर्ने गरी हामी पक्षवादी हुनु स्वयंको लागि हानिकारक सिद्ध हुनसक्छ। खेल हो, जितहारको भावना अर्थात् खेलकै भावनामा प्रतिष्ठित भई खेल हर्न सके खेलको रौनकता छाउने हुन्छ, होइन भने उत्तेजनामा हिस्क्र प्रवृत्ति समेत प्रदर्शन गर्न पछि पर्देनन्।

जीवनसँग सम्बन्धित हरपक्ष जीत-हार, सफलता र असफलतासँग हातेमालो गर्दै अगाडि बढिरहेको हुन्छ। जीत-हार त भैहाल्छ, एकजना जिल्लु भन्नु अर्को हार्नु हो र जीत-हारको अर्को नाम खेल हो। जो जीत हारलाई पन्छाएर अति आसक्तपूर्ण पक्षवादी मानसिकताबाट टाढिने हुन्छ, उसलाई खेल हेर्दा वा खेल्दा हारमै पनि खुशीको अनुभूति प्राप्त हुन्छ। जीतले उम्मीद ल्याईदिन्छ हारले, नयाँ पाठ सिकाउँछ। त्यसैले जय वेरं पसवाति दुक्खवासेति पराजितो, उपसन्तो सुख सेति हित्वा जय पराजय अर्थात् विजयले वैरभाव उत्पन्न गराउँछ, पराजित व्यक्ति दुःखपूर्वक सुत्त, शान्त व्यक्ति जय र पराजयलाई त्यागेर सुखपूर्वक सुत्त भन्ने बुद्धोपदेशलाई हृदयंगम गर्नसके हामी आफै शान्त हुनसक्छौं।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	विपश्ची ध्यानीसँग आसत्कि अयोग्य	लोकबहादुर शाक्य	४
२.	वर्षावासको आरम्भ र प्रारम्भिक विनयनीति	भिक्षु पियदस्ती	७
३.	गृहस्थका लागि पञ्चशील	विनयराज बज्जाचार्य	९
४.	बुद्धत्वको सैद्धान्तिक व्याख्या	कुलराज पौडेल	१२
५.	के भन्दैछन् बुद्धका आँखाहरू ?	साधना प्रतिक्षा	१६
६.	लुक्ला (छुसेर) मा विपश्यना-ध्यान	भिक्षु उदयभद्र	१८
७.	तिमी नै हौ धर्म	मैया पहरी	१९
८.	सम्यक् व्यायाम : के शरीर स्वस्थ राख्ने व्यायाम हो ?	नागसेन	२०
९.	कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ?	पुरनबहादुर शाक्य	२१
१०.	राष्ट्र हितार्थ	राज शाक्य	२१
११.	गणतान्त्रिक नेपाल ““धर्म”” पाण्डाइ मखु	लाभरत्न तुलाधर	२३
१२.	सुखं च्वनेत दुःख सह याये	हेरारत्न शाक्य	२४
१३.	च्वया वन श्रामणेर सुदर्शनं	शान्तराज शाक्य	२४
१४.	Faith without Knowledge	Prof. Suwarna Sakya	२५
१५.	Nobel Peace Laureate Aung San Suu Kyi Visits...		२७
१६.	बौद्ध गतिविधि		२८

भिक्षु महासंघको जानकारी

यस वर्षको वर्षावाससम्बन्धी उपोसथ कर्म, अधिष्ठान, प्रवारणा, कथिनोत्सव आरम्भ एवं कथिनोत्सव समाप्ति बारे २०७१ जेष्ठ ३ गते सम्पन्न अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको कार्यकारिणी समितिको बैठकमा छलफल भई निर्णय भएअनुसार निम्न उल्लेखित दिन-तालिकाअनुरूप गर्न/गराउनु हुन आज्ञानुसार जानकारीसहित सविनयपूर्वक अनुरोध गर्दछु ।

१) वर्षावास : उपोसथ कर्म	-	२०७१ आषाढ २७, शुक्रवार (11 th July, 2014)
२) वर्षावास : अधिष्ठान कर्म	-	२०७१ आषाढ २८, शनिवार (12 th July, 2014)
३) वर्षावास : प्रवारणा कर्म	-	२०७१ आश्विन २२, बुधवार (8 th October, 2014)
४) कथिनोत्सव : सुभारम्भ	-	२०७१ आश्विन २३, विहिवार (9 th October, 2014)
५) कथिनोत्सव : समाप्ति (अन्तिम)	-	२०७१ कार्तिक २०, विहिवार (6 th November, 2014)

उपरोक्त तालिकाअनुसार विहारका सम्बन्धित सबैलाई जानकारी संप्रेषण गर्नुभई धार्मिक विधिव्यवहार गर्न/गराउन समेत आज्ञानुसार जानकारी गराउँदछु । साधुवाद ॥

“चिरं तिष्ठतु सद्गम्मो ।”

आज्ञानुसार,
भिक्षु कोण्डन्य, महासचिव
- अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ

विपश्वी ध्यानीसँग आसक्ति अयोग्य

लोकबहादुर शाक्य

शुभकर्म गर्नेहरूलाई जे चितायो त्यही पुग्छ, जहाँ पनि उनीहरूको मनोराज्य नै हुन्छ । त्यस्ता पुण्यात्माहरू जहाँ जहाँ जान्छन्, त्यहाँ त्यहाँ उनीहरूको पुण्यको बलले जे खोज्यो त्यही प्राप्त गर्नेन् । पुण्यात्माहरूलाई नराम्रो कही हुँदैन । पापीहरूले जे जे चिताउँछन् र गर्नेन्, त्यही दुःख नै आइलाग्छ । मानौ उनीहरूको पापले दुःखरूपी हतियारले हानिरहेको छ । उनीहरूको इच्छा पूरा हुँदैन, फलस्वरूप दुःख हुन्छ । एकान्त शुक्लकर्म भन्नाले केवल कुशलकर्म मात्र भएको र अकुशल पक्ष हुँदै नभएको भन्ने बुझिन्छ । त्यस्तो एकान्त कुशल कर्म गर्नेहरू प्रायः आर्यबोधिसत्त्वहरू हुन्छन् । प्रमुदिता, विमला जस्ता महायान भूमिहरूमा स्थित भइसकेका आर्यहरूलाई आफूले इच्छा गरेको वेलाबाहेक अघिपछि आमाको गर्भमा प्रवेश गर्नु पर्दैन ।

१) कर्म २) उपकलेश ३) शक्ति, यी तीन कुराहरूमा मान (दृढता) गर्नुपर्छ । कर्मप्रति मान हुनु भनेको 'सत्त्वहरूलाई जे काम आइलागेको छ त्यो गर्नु भनेर दृढता हुनु हो ।' अरुले गरिहाल्छ भन्ने प्रवृत्ति राम्रो होइन । जस्तोसुकै काम पनि मान (गर्व र दृढता) राखेर गर्नु पर्छ । सांसारिक प्राणीहरूलाई कलेशहरूले आफ्नो अधिनमा लिएका हुन्छन् । त्यसकारण यिनीहरूले आफ्ना हित गर्न सक्दैनन् । उपकलेशहरूले अलि अलि सताए भन्दैमा आफ्नो मनलाई कमजोर बनाउने हो भने सानातिना आपति विपत्तिले आफूलाई धेरै पीडा दिन्छन् । उपकलेश भनेको क्रोध, पेटमा रिस राख्नु (उपनाह) जस्ता कुरा हुन् । अथवा राग, द्वेष, मोहजस्ता थरी थरीका कलेशहरूलाई पनि उपकलेश भन्ने गरिन्छ । यिनीहरूद्वारा पनि आफूलाई थिच्छ नदिएर अडिग भई कार्य (स्वपरहित) मा लागिरहनु

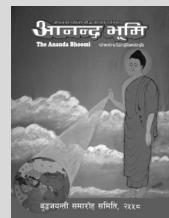
"शमथका साथमा विपश्यनालाई मिलाएर अभ्यास गर्नेले कलेशहरूलाई प्रहाण गर्नसक्छ भन्ने बुझेर पहिले शमथको प्राप्तिगर्न प्रयास गर्नु पर्छ । त्यो शमथ प्राप्त हुनलाई लोकप्रति अनासक्त (निरपेक्ष) भएर प्रेम गर्न सक्नुपर्छ । शमथ भनेको चित्तको एकाग्रता अथवा समाधि नै हो र विपश्यना भनेको समस्त धर्महरूको यथार्थ स्वरूपलाई देख्नु या जान्नु हो । प्रज्ञा भनेको पनि त्यही देख्नाइ हो । चित्त एकाग्र छैन भने कुनै पनि कुरामा गहिराएर जान सक्दैन ।"

पर्छ । चित्तमा उत्साह हराएर खिन्न भई केही काम नगरी चेष्टारहित भएर बस्ने हो भने सजिलैसँग आपत्तिहरूले धेर्नेन् । बरु उठेर जोश जाँगर चलाउने हो भने दूलै आपत्तिहरूले पनि केही गर्न सक्दैनन् । यहाँ निरचेष्ट भन्नाले होशै नराञ्जे, ख्यालै नगर्न भनेको हो भने सचेत हुने भन्नाले सृष्टि-सम्प्रजन्यले युक्त भएर उपकलेशहरूसँग सामना गर्ने भनेको हो । कलेशहरूले धेरिएर बसे पनि आफू तेजर्खी हुनु सक्नुपर्छ । जसरी मृगका बथानहरू जति कसिए पनि सिंहलाई जिल्ल सक्दैनन्, त्यसरी नै आफू पनि कलेशहरूले जिल्ल नसकिने हुनुपर्छ । अर्थात् आफ्नो शक्ति छैन भन्ने ठान्नु हुन् । आँटेपछि सकिन्छ भन्ने ठानी शक्तिमान भएर काम गर्नुपर्छ । पुण्य र ज्ञानका निमित्त गर्नुपर्ने कशेल कर्महरू जे जस्ता आई पर्नेन्, तिनीहरूमा पूर्णरूपले दत्तचित्त भएर तिनमै रमाएर गर्नुपर्छ । कुशल कर्ममा व्यसनीनै भएर लान्नुपर्छ । त्यही शुभ कर्मप्रतिको आसक्ति नै रतिबल हो ।

यस अङ्क

गताङ्कमा

आनन्द भूमि

पढ्दौं पढ्दाओं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@gmail.com, anandakutivihar@ntc.net.np
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

कर्म त सुख पाइयोस् भनेर नै गरिन्छ र दुःख त कसैले पनि चाहैदैन । तैपनि कहिले सुख हुन्छ भने कहिले हुँदैन पनि, संसारमा जतिपनि विषय सुखहरू छन्- रूप, रस, गन्ध आदि- तिनीहरूबाट कहिल्यै पनि तृप्त भईँदैन । किनकि तिनीहरू त छुराको धारमा लागेको मह समानका छन् । मह जस्ता भएकाले मीठो भझरहन्छ र अघाइँदैन परन्तु चाट्दावेखि छुराको धारले काटेर जिब्रोमा घाउ पारिदिन्छ, जसले गर्दा दुःख भझरहन्छ । त्यस्तै यी विषय सुख (कामभोग) हरूबाट पनि दुःख भझरहन्छ । तर पुण्यकर्मको फलरूपी अमृत खाएर पनि कहिल्यै अघाउने कुरा हुँदैन किनकि त्यो त अभ्युदय एवं नै श्रेयसफल दिने भएकोले परिणाम सधैँ कल्याणकारी हुन्छ र अति मिठो पनि हुन्छ अर्थात् सांसारिक दुःखबाट पूर्णरूपले मुक्ति हुनु जस्तो मीठो फल हुन्छ ।

थालिएको काम गर्न बीचमा आएर सामर्थ्य नहुने परिस्थिति आयो भने शक्तिले भ्याउने भएपछि फेरि गर्नेछु भन्ने आशय राखेर छोडि दिनुपर्छ नत्रभने आफ्नै समय र श्रम आदिको हानी हुने सम्भावना हुन्छ । फेरि कुनै कार्य राम्रोसँग सुसम्पन्न भयो भने पनि त्यसलाई छोड्नु पर्छ किनकि उही काम गरिरहँदा विक्षेप (मन अस्थिर) हुन्छ । तर त्यसरी छोड्दा त्योभन्दा उच्चस्तरको काम गर्ने अभिलाषा लिएर छोड्नु पर्छ र त्यसमा लागिहाल्पर्छ । यस्ता किसिमको त्याग पनि एक प्रकारको बल हो र यसले उत्साह एवं कार्यप्रतिको छन्द (अभिरुचि) लाई नष्ट हुन दिँदैन । जसरी शस्त्रविद्यामा निपुण भएको (शिक्षित) शत्रुसँग खड्गयुद्धमा उत्रेको अर्को योद्वाले शत्रुको प्राहारबाट आफ्नो रक्षा गर्दै शत्रुप्रति पनि जाइलाग्छ, त्यस्तै गरी यी कलेशहरूको प्रहारबाट आफूलाई रक्षा गर्दै यिनीहरू स्वयंलाई ध्वस्त पार्न दुढतापूर्वक प्रहार गरिराख्नुपर्छ । जसरी खड्गयुद्धमा आफ्नो हातबाट तरवार (खड्ग) फुक्तियो भने शत्रुले मारिहाल्छ कि भन्ने डरले आतिँदै तुरुतै हतार हतार गरी त्यसलाई समाति हाल्नुपर्छ, त्यसरी नै यो कलेशयुद्धमा पनि जब चित्तबाट स्मृतिरूपी खड्ग फुक्तेर जान्छ, तब तुरुतै नरकको याद गर्दै फेरि स्मृतिलाई कायम गरिहाल्नुपर्छ । किनकि स्मृति उपस्थानले नै कलेशहरूलाई प्रहार गर्ने हो । यदि त्यहीं फुक्तियो भने त कलेशका बशमा गइहाल्छ र अकुशल कर्मगरी नरकतिर लागिहाल्छ । त्यसकारण नरकको याद गरेर स्मृतिलाई वापस त्याज्नु पर्छ । जसरी कुनै घाउ आदिबाट अलिकति पनि रगतको सम्पर्क पाउने वितिकै विष शरीरभरि नै फैलिहाल्छ, त्यसरी नै वित्तमा अलिकति मात्र स्थान पायो भने पनि कलेश आदि दोषको हुलनै पसेर मनभरि फैलिन्छ । अतः अति साना कलेशको अंशलाई पनि चित्तमा छेद (प्रवेश) दिनु हुँदैन, तुरुतै प्रहाण गर्नको लागि तत्पर भएर रहनुपर्छ । नपत्याउने खोलाले

बगाउँच भनेजस्तै नपत्याउँदो कलेशले पनि भुबाइदिन्छ । त्यसैले कलेशलाई छिर्न दिनुहुन्न ।

प्रत्येक छल अथवा त्रुटी, गल्ती या भूलप्रति पश्चाताप गरेर अव कसरी चलेमा फेरि यस्तो नहोला भन्ने सोचविचार गरेर अव शिथिल नभई सुधारको लागि प्रयत्न गरिराख्नुपर्छ । स्मृति हराएको बेलामा कलेशहरूले दबाएको बेलामा कसरी स्मृतिसम्प्रजन्य राख्ने भन्ने कुराको लागि नै सत्संग चाहिन्छ या ती सत्पुरुषहरूले के गर्न भन्नन् त्यो कर्म गर्न इच्छुक हुनुपर्छ । ती सत्पुरुष भनेका नै सदगुरु आचार्य, उपाध्याय या त्यस्ता बहुश्रुत (धेरै पक्षबाट धेरै कुराको अध्ययन गरेका) हुन, जो पछुतोलाई हटाइदिन कुशल छन् । त्यस्ताको संगतगर्न खोज्नुपर्छ र उनकै आश्रयमा रहनुपर्छ । अथवा त्यस्ताले सिकाएको अनुशासन, उनले देखाइदिएको उपाय या उनले दिएको दण्डजस्ता कर्महरूमा भर पर्नुपर्छ । यसप्रकार जतिखेर पनि तत्पर भैराख्नुनै तात्पर्य बल हो र यसको अभ्यास धेरै महत्त्वपूर्ण हुन्छ । अप्रमाद कथा (होशियारी सिकाउने कुरा) हरूलाई याद गर्न आफूलाई (काय, वाक, चित्तसहित नै । यसरी हल्का र स्फूर्त राख्नुपर्छ, जसरी कुनै काम थाल्नु भन्दा अधि एक तयार (सावधानी) व्यक्तिले सबै काममा आफूलाई हल्का राख्छ ।

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु

पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।

आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु

यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं.: ४४३३४८९, ४०३००४४, ०९२२९२२३०

E-mail: vishwamotor@gmail.com

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि

गाडिका पार्ट्सहरूको लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

वीर्य (उत्साह) को अभ्यासलाई बढाएर आलस्य र निन्द्रा जस्ता कुरालाई उन्मूलन गरी आफ्नो चित्तलाई समाधिको अभ्यासमा संलग्न गराउनुपर्छ । समाधि भनेको एकाग्रता हो । एकाग्रता भन्नु नै एउटै कुरा मात्र अगाडि हुनु हो । अर्थात् एउटै आलम्बनमा मनलाई राख्नु एकाग्रता हो । एकाग्रता भएन भने मन एकै आलम्बनमा नरहेर छिनछिमै भिन्दाभिन्दै आलम्बनमा गइरहन्छ । त्यसैलाई विक्षेप भन्दछन् । विक्षेपले युक्त भएको मन कलेशरूपी डाहाहरूको बीचमा रहेको समान हुन्छ । त्यसलाई कलेशले जतिखेर पनि चबाइदिन सक्छन्, पिसिदिन सक्छन् चाहे त्यो वीर्यवान नै किन नहोस् । त्यसैले एकाग्रता (समाधि) को अभ्यास जरुरी हुन्छ कायविवेक र चित्तविवेक भएपछि विक्षेप हुने सम्भावना हुँदैन । कायविवेक भनेको सम्पर्कमा नआउनु हो भने चित्त विक भनेको काम आदि विषय भोगको चिन्तनबाट मुक्त हुनु हो । यी दुई कुरा भए भने चित्त एउटै आलम्बनमा स्थिर हुनसक्छ अथवा निक्षेप हुन सक्दैन ।

शमथका साथमा विपश्यनालाई मिलाएर अभ्यास गर्नेले कलेशहरूलाई प्रहाण गर्नसक्छ भन्ने बुझेर पहिले शमथको प्राप्तिगर्न प्रयास गर्नु पर्छ । त्यो शमथ प्राप्त हुनलाई लोकप्रति अनासक्त (निरपेक्ष) भएर प्रेम गर्न सक्नुपर्छ । शमथ भनेको चित्तको एकाग्रता अथवा समाधि नै हो र विपश्यना भनेको समस्त धर्महरूको यथार्थ स्वरूपलाई देख्नु या जान्नु हो । प्रज्ञा भनेको पनि त्यही देखाइ हो । चित्त एकाग्र छैन भने कुनै पनि कुरामा गहिरिएर जान सक्दैन । त्यसकारण शमथको आवश्यकता पर्छ । विक्षिप्त चित्तको विपश्यना सतही हुन्छ र सुक्ष्म तहसम्म भेदन गर्न सक्दैन । फेरि शमथले मात्र कलेशहरूको पूर्णरूपले विनाश हुन सक्दैन । त्यसको लागि

विपश्यना (प्रज्ञाको अभ्यास) नै चाहिन्छ । अतः सम्यक् मार्गमा यी दुबै पक्षहरूको समायोजन हुनु आवश्यक हुन्छ । त्यसैले त्यस्तो मार्गलाई शमथ विपश्यनायुगनद्वावाही मार्ग भनिन्छ र त्यसैबाट मात्र बुद्धताको प्राप्ति हुन्छ । सही बौद्ध मार्ग त्यही हो । अतः शमथको अभ्यास पहिले भएपछि विपश्यनालाई गहिराइमा लग्न सकिने भएकोले पहिले शमथको अभ्यास गर्नुपर्छ भनिएको हो । शमथ प्राप्ति हुनको लागि लोकव्यवहार (लोकैषणा, वित्तैषणा आदि) प्रतिको आसक्तिलाई त्याग्नु पर्छ । परन्तु लोकलाई नै त्यागेर जानु त पर्दैन । त्यसैले लोकसँग कुनैपनि अपेक्षा नराखिएको निरपेक्ष प्रेम हुनुपर्छ ।

प्रियजनलाई नदेखेर, नभेटेर पनि चिन्ताद्वारा अस्थिर तथा अधीर हुने भएको रहेछ । कहिले देखेर पनि शान्ति नहुने वातावरण सिर्जना हुन्छ । गुणलाई गुणकै रूपमा अथवा दोल्लाई दोषकै रूपमा देख्न नसक्नु विकृति नै भन्नुपन्यो । अझ मानसिक शक्तिको अपब्यय बुझनुपन्यो । यथार्थ रूपले चिन्तन मनन गर्नुपर्ने कुरा शुभकार्य गर्नहरूको मनोकांक्षा पूर्ण हुन्छ भने अकुशल कार्य गर्नहरूले दुःख भोगिरहने भनेको हेतु प्रत्ययको नियम स्पष्ट भयो । फेरि त्रुटि, गल्ती, भूल हुन्छ भने पश्चाताप गरेर सुधार्ने वीर्य बलवान गरी अग्रसर हुनसकै मनुष्य जीवन सफल हुने भयो । चित्तलाई काबुमा राख्नको निमित शमथ विपश्यना चर्या गर्नु मजबुत उपाय भयो । सुसंगत हुनु पर्ने पनि सम्झनुपन्यो । यसको साथै मैत्री, करुणा, समान भावना प्रकट गरेर गर्व र दृढतासाथ चित्त निर्मल गर्नेतिर ध्यान दिनुपन्यो । अस्तु ॥

(सन्दर्भ श्रोत: आर्य शान्तिदेव विरचित बोधिचर्यावतार, अनुवादक नारायण प्रसाद रिजाल)

**पापको फल भोग्नु नपरेसम्म मूर्खले आफूले गरेको खराब कामलाई महजस्तो ठान्दछ ।
तर पापको फल भोग्नुपर्दा दुःखित हुन्छ । - धम्मपद, ६९**

**बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।
सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।**

सुनौलो कीर्तिपुर बचत तथा ऋष्ण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

वर्षावासको आरम्भ र प्रारम्भिक विनयनीति

✓ भिक्षु पियदस्ती, M.A. in Pali

एक समयमा भगवान् बुद्ध राजगृह नगरको वेलुवनाराममा बस्नुभएको थियो । त्यसबेलासम्म भिक्षुहरूको लागि वर्षावास बस्ने शिक्षापद नियम नबनाएको हुनाले उहाँहरू हेमन्त, गृष्म र वर्षा समयमा चारिकामा जान्थे । यसरी वर्षा समयमा भिक्षुहरू चारिकाको लागि जाँदा भरखरै पलाएका मुनाहरू तथा पालुवा घाँसपात तथा स-साना जीवहरू कुल्चेर विनाश भए । तर अन्य तीर्थकरपरिव्राजकहरू भने वर्षा समयमा एकै ठाउँमा बस्ने चलन थियो । उनीहरूले घाँसपातलाई एक जीव र सत्वप्राणीहरूलाई द्विजीवको रूपमा लिनेगर्दछन् । यस्तो सामाजिक परिवेश भएको अवस्थामा वर्षा समयमा पनि भिक्षुहरूको दैनिक चर्या देखेर दिक्क लागेका सर्वसाधारणले उहाँहरूलाई निन्दा र दोष देखाउन थाले ।

“श्रमण शाक्यपुत्रहरू हेमन्त, गृष्म र वर्षा समयमा भर्खरै उम्रेका घाँसपातलाई कुल्चेर एकिन्द्रिय जीवहरू नाश गरी स-साना सत्वप्राणीहरू विनाश गरी कसरी चारिका गर्न सकेको होला? अन्य तीर्थकरपरिव्राजकहरूमा गलत धारण भएतापनि वर्षा समयमा आहारको लागि पनि वास्ता नगरी एकै ठाउँमा बस्छन् । चराहरू समेत रुखको टुप्पोमा गुँद बनाई आहारको लागि समेत मिहेन्त नगरी एकै ठाउँमा बस्छन् । यस्तो अवस्थामा पनि श्रमण गौतमका शिष्यहरू हेमन्त, गृष्म र वर्षा समयमा घाँसपाटलाई कुल्चेर एकिन्द्रिय जीवहरू नाश गरी स-साना सत्वप्राणीहरू विनाश गरी कसरी चारिकामा जान सकेका होलान्?” भनी सर्वसाधारण जनताले उहाँहरूको निन्दा, दोष देखाए ।

यसरी सर्वसाधारणले आफूहरूलाई निन्दा, दोषारोपण गरेको देखेर भिक्षुहरूले भगवान् बुद्धलाई जानकारी गराउनुभयो । भगवान् बुद्धले यस बारेमा विचार विमर्श गरी भिक्षुहरूलाई वर्षाको समयमा एकै ठाउँमा बस्नुपर्ने गरी “अनुजानामि भिक्खुवे वस्स उपगन्तु” भनेर नियम बनाउनुभयो । त्यसपछि भिक्षुहरूले भगवान् बुद्धलाई वर्षावाष कहिलेदेखि सुरु गर्ने भनी सोधनुभयो । त्यसपछि “अनुजानामि भिक्खुवे

वर्षावासलाई भिक्षु तथा उपासकोपासिकाहरू बीच आपसी सद्भाव कायम राख्ने सुवर्ण अवसरको रूपमा लिन सकिन्छ । अन्य समयमा भन्दा वर्षावासको समयमा चतुपरिषद्हरू भेला भई धर्म प्रगुण गर्ने भएको हुनाले निर्वाणबोध गर्न अभ सहज हुनेछ ।

वस्साने वस्स उपगन्तु” भनी वर्षायामको समयमा वर्षावासा आरम्भ गर्न विनय-नियम लागु गर्नुभयो । पुनः “भिक्षुहरूले कुन दिनमा वर्षावास आरम्भ गर्ने?” भनी सोधनुभयो । त्यस अवस्थामा भगवान् बुद्धले वर्षावास सुरु गर्ने दुई प्रकारको व्यवस्था रहेको उल्लेख गर्नुभयो । “द्वेषा भिक्खुवे वस्सुपनायिका पुरिमिका पच्छिका अपरज्जुताय आसल्लिया पुरिमिका उपगन्तब्बा मासगताय आसल्लिया पच्छिमिका उपगन्तब्बा ।” वर्षावास आरम्भ गर्ने दिन

१. प्रथम वर्षावास :- असार पूर्णिमाको एकदिन अगाडि प्रथम वर्षावास सुरु गर्नु पर्दछ ।

२. पछिल्लो वर्षावास :- असार पूर्णिमाको दिनदेखि एक महिनापश्चात् श्रावण पूर्णिमाको भोलिपल्ट वर्षावास सुरु गर्नुपर्दछ ।

छब्बगीय भिक्षुहरूको अनुचित व्यवहार

भगवान् बुद्धले वर्षायाममा वर्षावास बस्न नियम व्यवस्थापन गर्नुभएतापनि छब्बगीय भिक्षुहरू वर्षात्को समयमा यताउता चारिकाको लागि जाने गर्दथे । सर्वसाधारणले यसलाई देखेपछि अघिल्लो जस्तै भिक्षुहरूलाई निन्दा, दोष गर्न थाले । भगवान् बुद्धले यो कुरा थाहापाई छब्बगीय भिक्षुहरूलाई आमन्त्रण गरी यस्तो अनुचित कार्य नगर्न अर्ति उपदेश दिनुभयो । साथै वर्षात्को समयमा यताउता आवतजावत नगरी धार्मिक प्रवचन गर्ने, यदि चर्याको लागि यताउता गएमा दुक्कट आपत्ति हुने नियम बनाउनुभयो । “न भिक्खुवे वस्स उपगन्त्वा पुरिम वा तेमासं पच्छिम वा

तेमासं अवसित्वा चारिका पक्कमितब्बा यो पक्कमेय्य सो
आपत्ति दुक्कटस्स" ।

यसबाट असन्तुष्ट छ छ्वग्गीय भिक्षुहरू वर्षायाममा
वर्षावास बसेन् । भगवान् बुद्धले यो कुरा थाहापाई फेरी
पनि छ छ्वग्गीय भिक्षुहरूलाई धर्मोपदेश गर्नुभई "यदि कुनै
उपसम्पदा प्राप्त भिक्षु वर्षात्को समयमा वर्षावास नबसेमा
उसलाई दुक्कट आपत्ति हुने "न भिक्खवे वस्सं न उपनगन्त्वां
यो न उपगच्छेय आपत्ति दुक्कटस्स" भनी शिक्षापद नियम
घोषणा गर्नुभयो ।

समयोचित क्रिया गर्नु

एक समय बिन्बिसार राजाले वर्षावास एक महिना
अगाडि सुरु गर्नु उचित हुने आवश्यकता बारे भिक्षुहरूलाई
जानकारी गराउनुभयो र भिक्षुहरूले पनि भगवान् बुद्धलाई
निवेदन गराइसकेपछि राजालाई उचित भए अनुसार वर्षावास
बस्न "अनुजानामि भिक्खवे राजूनं अनुवच्छुन्ति" भनी विनयनीति
बनाउनुभयो ।

सत्ताहकरण नियम बनाउनु

एक समयमा भगवान् बुद्ध अनाथपिण्डिकद्वारा
निर्मित जेतवन विहारमा बस्नुभएको थियो । त्यसबेला
कोशल जनपदमा बस्नुहुने उदेन नाम गरेको उपासकले
महासंघको लागि धेरै धन खर्च गरेर महाविहार बनाउनुभयो ।
उहाँ आफुले निर्माण गरेको विहार दान दिन भिक्षु महासंघलाई
एकजना दूतमार्फत् निमन्त्रणा पठाउनुभयो । त्यस समय
वर्षावासको समय भएको हुनाले भगवान् बुद्धले वर्षायाममा
कहि पनि चारिका नगर्न शिक्षापद बनाइएको हुँदा भिक्षुहरूले
उक्त निमन्त्रणा स्वीकार गरेनन् । यसबाट दिक्क भएका
उदेन उपासकले म मकजस्तो भिक्षुसंघलाई उपस्थान गर्नेको
निमन्त्रणा अस्वीकार (प्रतिक्षेप) गर्नु उचित भएन भनी
भिक्षुहरूलाई नाना प्रकारले निन्दा दोषारोपण गर्न थाले ।

भगवान् बुद्धले उक्त कुरा थाहापाई भिक्षुहरूलाई
भन्नुभयो- "वर्षावासको समयमा सातजनाको निमन्त्रणामा
विहार बाहिर आवतजावत गर्न सक्नेछ । तर निमन्त्रणा
प्राप्त नभई बाहिर जान पाउँदैन र आफ्नो कार्य सकेपछि
फेरी सात दिनभित्र सत्ताहकरण गरी आफू बसेको विहारमै
फर्केर आउनु पर्नेछ" भनी विनयनीति बनाउनुभयो ।
"अनुजानामि भिक्खवे सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं
नत्वेव अप्पहिते भिक्खुस्स भिक्खुणीया सिक्खमानाय
सामणरेस्स सामणेरिया उपासकस्स उपासिकाय अनुजानामि
भिक्खवे इमेसं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं नत्वेव

अप्पहिते सत्ताहं सन्निवन्तो कातब्बो"

यी सात व्यक्तिहरूको निमन्त्रणा आएमा सत्ताहकरण गरी
जान सक्नेछ:

१. भिक्खुस्स - भिक्षुको लागि
२. भिक्खणीया - भिक्षुणीको लागि
३. सिक्खमानाया - शिक्षमानविकाको लागि (प्रवज्याको
लागि योग्य महिला)
४. सामणेरस्स - श्रामणेरको लागि
५. सामणेरिया - श्रामणेरीको लागि
६. उपासकस्स - उपासको लागि
७. उपासिकाय - उपासिकाको लागि

यसरी भगवान् बुद्धले सर्वसाधारणको भावनालाई
बुझेर भिक्षुहरूलाई समय सापेक्ष विनयनियम बनाउनुभयो ।
उहाँले विभिन्न अवस्थामा विनयनियम संशोधन नगरेको
पनि होइन । सर्वसाधारण जनतालाई कुनै पनि अप्त्यारो
वा बाधा भएमा उहाँले तुरुत्तै भिक्षुहरूलाई भेला गरी सो
सम्बन्धमा उचित क्रियामार्ग लिनुहन्थ्यो । विनयनियम संशोधन
गर्नुपर्ने अवस्थामा संशोधन पनि गर्नुहन्थ्यो । विनयपिटकको
वस्सुपनायिकक्खण्डक अध्ययन गर्न हो भने वस्सावाससम्बन्धी
नियम बनाउनुभई त्यसलाई कालोचित संशोधन गरेको
पनि पाइन्छ ।

वर्षावासको समय भिक्षुहरूले आध्यात्मिक गुणधर्म
प्रगुण गरी निर्वाण धर्मलाई साक्षात्कार गर्ने अवसरको
रूपमा लिनुपर्दछ । बुद्धकालीन भिक्षुहरू वर्षावासको समयमा
भगवान् बुद्धबाट ध्यानभावना प्रगुण गरी आफूलाई उचित
स्थानमा गई तीन महिना एकै ठाउँमा रही वर्षावास बसी
निवार्ण धर्म अवबोध गरेको घटनाहरू धेरै छन् ।
उपासकोपासिकाहरूले पनि आफ्नो प्रदेशमा वर्षावास बस्न
आउनुहुने भिक्षुहरूलाई चतुप्रत्ययद्वारा संग्रह गरी उहाँहरूको
आध्यात्मिक गुणधर्म प्रगुण गर्न उपकारी हुनुपर्दछ । साथै
यो समयमा उपासकोपासिकाहरूले पनि धर्मको बारेमा
केहि सिक्न पाउने हुन्छ । वर्षावासलाई भिक्षु तथा
उपासकोपासिकाहरू बीच आपसी सद्भाव कायम राख्ने
सुवर्ण अवसरको रूपमा लिन सकिन्छ । अन्य समयमा
भन्दा वर्षावासको समयमा चतुपरिषद्हरू भेला भई धर्म
प्रगुण गर्ने भएको हुनाले निर्वाणबोध गर्न अभ सहज
हुनेछ । त्यसैले वर्षावास बस्नुलाई बुद्धधर्ममा सुविशेषको
रूपमा लिने पनि यही कारणले हुनुपर्दछ ।

भवतु सब्ब मङ्गलं ।

गृहस्थका लागि पञ्चशील

✓ विनयराज वज्राचार्य, तानसेन brbinaya@yahoo.com

भगवान् बुद्ध हाम्रो देश नेपालको लुम्बिनीमा जन्मनुभएको कुरा जगजाहेर छ । भगवान् बुद्ध हाम्रो देश नेपालमा जन्मेकै कारण हामी यस कुरामा गर्व गर्दछौं र यस विपरीत आउने समाचारप्रति तुरुन्तै तीव्र विरोध र खेद प्रकट गर्दै आइरहेका छौं । राष्ट्रिय स्वाभिमान र राष्ट्रलाई गौरवाच्चित तुल्याउने राष्ट्रिय विभूति त्यसमा पनि विश्वभर फैलिएको बुद्धधर्मका संवाहक, विश्वशान्तिका प्रवर्तक भगवान बुद्धप्रतिको सद्भाव र सचेतना हामी नेपालीहरूमा जाग्नु सुखदायी कुरा हो । तर उनै भगवान् बुद्धद्वारा प्रतिपादित बुद्धशिक्षा, बुद्धधर्म र दर्शनसम्बन्धी ज्ञान हामी नेपालीहरूले कर्तिको हेका राखिरहेका छौं, कति अध्ययन गरिरहेका छौं र ती ज्ञानका व्यावहारिक पक्षलाई कसरी लिइरहेका छौं त्यातिर भने कमैको ध्यान पुगेको जस्तो लाग्छ ।

भगवान् बुद्धको धर्म त्यक्तिकै विश्वभर प्रचारित भएको, फैलिएको भने अवश्य होइन । उनको शिक्षा अनि धर्मले मानव जातिलाई हित पुन्याउने, सुखशान्ति र आनन्दित तुल्याउने, शीतलता प्रदान गर्ने भएकोले नै संसारभर फैलिएको हो । उनको धर्मले शत्रुभाव होइन मित्रभाव जगाउने, हिसामा होइन अहिसामा अभिप्रेरित हुन सिकाउने, युद्ध होइन शान्तिको चाहना गराउने, बाहिरी आवरणमा मात्र होइन अन्तर्मनसम्म सुखशान्ति दिने, लोभी होइन दानी हुन त्यागी हुन सिकाउने, जीवन र जगतको अनित्यता अनि

—“शीलको आभूषणद्वारा व्यक्ति शोभायमान हुन्छ । त्यसैले हरेक व्यक्तिले बुद्धबाट उपदेशित पंचशीललाई दैनिक जीवनमा पालना गर्ने हो भने अवश्य पनि यसले व्यक्तिलाई शीलवान मात्र बनाउँदैन अपितु परिवार, समाज र राष्ट्रलाई सुखशान्ति, मैत्री र समुन्नतितर्फ ढोन्याउन समेत टेवा पुगदछ ।”

दुःखलाई स्वीकार्दै आईपर्ने सुखदुःखलाई उपेक्षाभावले हेर्न सिकाउने, कात्पनिकभन्दा पनि यथार्थभावलाई अंगिकार गर्न सिकाउने, मानवलाई मात्र नभै समस्त प्राणी जगतलाई समभावले, मैत्रीभावले हेर्न सिकाउनेजस्ता सर्वहितकारी गुणहरू भएबाट नै विश्वभरका लागि अपरिहार्य धर्मका रूपमा अनवरत् रूपमा सर्वत्र फैलिएको हो । फलस्वरूप उनको जन्म नेपालमा भएको चिनेर नै कैयन देशका नागरिकहरू जीवनमा कस्तिमा एकपटक उनको जन्मभूमि चुम्न उनको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीमा ओइरिरहेका छन् । उनको शिक्षा, उनको ज्ञान र ध्यानमार्गमा उन्मुख भइरहेका छन् । तर हामी भने बत्तीमुनी अङ्घ्यारो भनेकै उनको धर्मबाट प्रकाशित हुन सकिरहेका छैनौ । उनको प्रकाशबाट प्रज्वलित हुन सकिरहेका छैनौ । तसर्थ पनि विश्वशान्तिका नायक भगवान् बुद्ध जन्मेको स्थान अनि शान्ति क्षेत्र भनेर विश्वभर चिनिने हाम्रो देश नेपाल, वर्तमानमा भने नयाँ नेपालको नाममा हरेक क्षेत्रमा अस्वाभाविक रूपमा ब्रष्टाचार, अत्याचार, लुटपाट, भैफगडा, मारकाट, बलात्कार, चेलीबेटी बेचबिखन, महँगाईजस्ता विकृति र विसंगतिले आक्रान्त बनिरहेको छ ।

त्यसैले समय छँदै भोलि वा पछि नभनी, कुनै शंका र संकोच नमानी भगवान् बुद्धका जीवनोपयोगी उपदेशहरूलाई आज र अहिले नै हामीले व्यवहारमा उतार्न सक्यौ भने निश्चय नै त्यसले हाम्रो जीवनलाई मात्र होइन, आफ्नो परिवार, समाज अनि राष्ट्रलाई नै सकारात्मक प्रभाव पार्नेछ र देशलाई साँच्चिकै बुद्ध जन्मेको देश भनेर हामीले सगौरव चिनाउन सक्नेछौं ।

वास्तवमा, विश्वका सबै प्राणीहरूमा सर्वश्रेष्ठ प्राणी हामी मनुष्य हौं, यसर्थमा कि मनुष्य चेतनशील र विवेकशील प्राणी हो र हाम्रो जीवन दूर्लभ जीवन पनि हो तसर्थ यस जीवनलाई सही, सार्थक र सफल बनाउनका लागि हामीले आफ्नो व्यवहार आचरणलाई असल बनाउनु पर्दछ । बुद्धले हामीजस्ता गृहस्थी जीवन निर्वाह गर्नेहरूका लागि आफ्नो जीवन सुखमय, शान्तमय र आनन्दमय बनाउनका लागि विशेषतः पंचशीलको शिक्षा दिनुभएको छ । पंचशील भन्नाले पाँचवटा राम्रो आचरण अथवा पाँचवटा नियमहरू भनेर बुझ्न सकिन्छ । शील नै दुःख मुक्तिको मार्गमा अग्रसर हुने प्रमुख आधार हो । वास्तवमा, शील शब्द शीर शब्दबाट अथवा सीस (पाली शब्द) शब्दबाट अप्रभंश भइआएको शब्द हो, जसको नेपाली अर्थ शीर भन्ने हुन्छ । त्यसैले पनि शील शब्द मानव जीवनको लागि अत्यन्त आवश्यक रहेको छ । शीलपालना गर्नाले हामीले आफूभित्रको द्वेष चित अर्थात् क्रोध वा रीसलाई हटाउन सक्छौं तसर्थ हामी सुखशान्ति र आनन्द चाहन्छौं भने सदैव शीलमा प्रतिष्ठित हुनुपर्दछ । शीलबिनाको मानिस टाउको बिनाको शरीरभैं निरर्थक हुन्छ । यसर्थमा पनि बुद्धले शीलपालनालाई विशेष महत्व दिनुभएको छ ।

शीललाई विभिन्न आधारमा विभिन्न प्रकारले विभाजन गरेको भएतापनि मुख्य गरी शीललाई चारित्र शील र वारित्र शील भनी विभाजन गरिएको छ । चारित्र शील भन्नाले पालना गर्नुपर्न शीललाई बुझाउँदछ । जस्तैः दान दिनु, राम्रो आचरण गर्नु आदि । वारित्र शील भन्नाले त्यागनुपर्न शीललाई बुझाउँदछ । जस्तैः चोरी गर्नु, प्राणी हिसा गर्नु आदि ।

पहिलो शील : पाणातिपाता वेरमणी

यसको अर्थ हो, प्राणी हिसा नगर्नु । प्राणी हिसा नगर्नु भन्नाले कुनै पनि प्राणीहरूलाई दुःख नदिनु, नमार्नु भन्ने बुझ्नु जरुरी छ । जसरी आफूलाई कसैले दुःख दिएको, मार्न आएको मन पर्दैन त्यसरी नै अरुलाई पनि

ती कुराहरू अवश्य मन पर्दैन । यस सत्यलाई महसुस गरेर कसैलाई पनि हिसा गर्नु हुँदैन, कुनै पनि तवरले दुःख दिनु हुँदैन । बौद्ध साहित्यमा उल्लेख भएअनुसार यस शीलपालनाले मनुष्यलाई १० वटा फलहरू लाभ हुने उल्लेख गरेको पाइन्छ । ती फलहरू हुनः अङ्गप्रत्यङ्ग परिपूर्ण शरीर हुन्छ, स्वच्छ र सुन्दर शरीर हुन्छ, सुन्दर रूप हुन्छ, शूरवीर हुन्छ, बलशाली हुन्छ, अर्काको हातबाट मर्नुपर्न हुँदैन, प्रिय परिवार हुन्छ, रोगव्याधिले सताउँदैन, प्रियजनहरूबाट वियोग हुँदैन र दीर्घायु हुन्छ ।

दोस्रो शील : अदिन्नादाना वेरमणी

यसको अर्थ हो चोरी नगर्नु । चोरी नगर्नु भन्नाले नदिइकन कसैको स्वामित्वमा रहेको सजीव तथा निर्जीव वस्तुहरू नलिनु भन्ने बुझ्नु पर्दछ । जसरी आफ्नो चीजवस्तु वा सरसामानहरू अरू कसैले नसोधिकन लिँदा वा आफूले नदिइकन आफ्नो अनुमति बेगर लिँदा आफूलाई जति दुःख हुन्छ, रीस उठ्छ त्यसरी नै अरूका चीजवस्तु वा सरसामानहरू नसोधिकन, नदिइकन लिँदा अरूका मनमा चोट पुग्दछ भन्ने बुभेर हामीले यस शीलको महत्वलाई बुझ्दै यस शीललाई पालना गर्नु पर्दछ । यस शीलपालनाले मूर्ख्यतः व्यक्ति धनसम्पत्तिले परिपूर्ण हुन्छ, भएको धन स्थिर हुन्छ, इच्छाएको वस्तु सजिलै उपलब्ध हुन्छ अनि आगो, पानी, चोर, शत्रु र राजा महाराजाले पनि नाश गर्न नसक्ने धन पाउँछ भनी बौद्ध साहित्यमा उल्लेख गरिएको छ ।

तेस्रो शील : कामेसु मिच्छाचारा वेरमणी

पंचशीलको तेस्रो महत्वको यस शीलको अर्थ हो व्यभिचार नगर्नु, काममिथ्याचार नगर्नु हो । व्यभिचार अथवा काममिथ्याचारको अर्थ हो अरूको अधिकारमा रहेको वा अरुद्वारा संरक्षित परस्त्री परपुरुषलाई बिगर्नु, अनैतिक सम्बन्ध राख्नु । जसरी आफ्ना दिदी बहिनीहरू, नातेदारहरू कसैलाई पनि अरू कसैले व्यभिचार गन्यो, दुर्व्यवहार गन्यो भने हामीलाई जुन किसिमको दुःख र चोट पुग्दछ, निश्चित रूपमा हामीबाट पनि अरू कुनै परस्त्रीहरूलाई व्यभिचार, दुर्व्यवहार गरियो भने तिनीहरू लगायत तिनका आफन्तहरूलाई पनि त्यस्तै चोट, दुःख अवश्य लाग्दछ । त्यस्तैगरी विवाहित व्यक्तिहरूमा पनि श्रीमान श्रीमतिबीचको विश्वास र इमान्दारितामा यस प्रकारको कुकृत्यले दरार उत्पन्न गराई पारिवारिक सुखशान्ति नै छिन्नभिन्न हुने अवस्थासम्म सिर्जना गर्दछ । धेरै कठिनपूर्वक आर्जन गरेको ईज्जत प्रतिष्ठा पनि छिन्नभरमै गुन्ने अवस्था समेत

आउँदछ । तसर्थ संयमित भएर यस शीललाई पालन गर्न सक्यौ भने हामी कसैका शत्रु हुने छैनौ, सुखपूर्वक निदाउन सकिन्छ, सुखपूर्वक उट्न सकिन्छ, नुंसक भईदैन, दुर्गतिबाट बच्न सकिन्छ, ईज्जत, प्रेम, प्रतिष्ठा पाउन सकिन्छ र दुःख पीर भन्ने हुँदैन ।

चौथो महत्वको शील : मुसावादा वेरमणी

यसको अर्थ हो भूठो असत्य नबोल्नु । देखेकोलाई नदेखेको, नदेखेकोलाई देखेको भन्नु, जानेकोलाई नजानेको र नजानेकोलाई जानेको भन्नु, सुनेकोलाई नसुनेको र नसुनेकोलाई सुनेको भन्नु त्यस्तैगरी गरेकोलाई नगरेको र नगरेकोलाई गरेको भन्नुजस्ता गलत तथा उल्टो उल्टो बोल्नु नै भूठो बोल्नु हो असत्य बोल्नु हो । भूठा असत्य कुराले मान्छेमा भ्रम पैदा गरिदिन्छ र सत्य कुरा पनि असत्य हो कि भन्ने गराई दिन्छ । भूठा कुरा केही सम्यक्ता लागि टिके तापनि यो सदैव अडिग रहँदैन । साँचो कुरा बाहिर आएपछि भूठो कुराले अवश्य निहुरिनु पर्ने हुन्छ या त्यतिकै अलप हुन्छ । त्यसैले पनि भूठको खुट्टा हुँदैन भनेर भन्ने गरिन्छ । भूठा कुराले कसैको पनि हित गर्दैन केवल हानी नोक्सानी पुन्याउँदछ, अधर्मलाई बढावा दिन्छ । तसर्थ अरुले बोलेको भूठ वा असत्य आफूलाई जसरी मन पर्दैन अथवा यसले अहित गर्दछ त्यसरी आफ्नो भूठ वा असत्य कुराले अरुलाई हानी मात्र गर्दैन त्यसको दुष्परिणाम पनि आफूले भोग्नु पर्ने हुन्छ भन्ने कुरा बुझेर हामीले भूठो बोल्ने बानीलाई त्याग्नु पर्दछ, भूठो बोल्नु हुँदैन । भूठो नबोल्दा मूख्यतः ५ वटा फलहरू पाईने कुरा बौद्ध साहित्यमा उल्लेख छ । ती हुन्: विशेष रूपले आँखालगायतका इन्द्रियहरू सुन्दर हुन्छन्, दाँतहरू पत्किवद्ध मिलेको हुन्छ, शरीर न धेरै मोटो न दुल्लो भई ठिक्क मिलेको हुनेछ, मुखबाट कमलको फूलफै सुगन्धित बास्ना आउँदछ र सबैले आफ्नो कुरा सुन्ने हुन्छ ।

पाँचौ शील : सुरामेरय मज्जप्पमाद्दट्ठाना वेरमणी

पंचशीलको अन्तिम एवं महत्वको यस शीलको अर्थ हो अम्मल नशालु पदार्थ सेवन नगर्नु । शरीरलाई बेहोश तुल्याउने, नराम्रो काम गर्न उत्तेजित तुल्याउने जाँड, रक्सी, चरेस, गाँजा, सुर्ती, चुरोटजस्ता अम्मल नशालु पदार्थ सेवन नगर्नु नै पंचशीलको पाँचौ शीलपालना गर्नु हो । मानिसले लाज र भयका कारणले पनि पापकर्म गर्न अघि सर्दैन । सतही रूपमा हेर्दा वास्तवमा मादक

पदार्थ सेवन गर्नाले व्यक्तिलाई कुनै पाप लाग्छ जस्तो त लाग्दैन तर यसैका कारणबाट अनेक पापकर्महरू गर्न उत्प्रेरित गर्दछ । यस कारण कि अधिक मादक पदार्थ सेवन गर्ने व्यक्तिको होश हराउँदछ अनि उसमा कुनै लाज हुँदैन, भय हुँदैन । नशालु पदार्थका अम्मलीहरूले आफ्नो धन सम्पति त गुमाउँछ नै, साथसाथै शरीर पनि गुमाउँदछ । यस शीलपालनाले व्यक्तिमा गर्नुपर्ने काम सजिलै याद रहन्छ, अल्छी हुँदैन, लाटो र गोजेग्रो हुँदैन, ज्ञान बुद्धिविवेक रहिरहन्छ, कसैले ईर्ष्या गर्दैन, बेहोश हुँदैन, वित्त सँधि शान्त रहन्छ, नराम्रो कर्म गर्न लाज र भय रहन्छ, ईज्जत हुने कार्यहरूमा मात्र ध्यान जान्छ । तसर्थ पनि यो अन्तिम शील भनै महत्वको छ । यस शीलपालन गर्न सक्यौ भने अन्य शीलहरूलाई पनि सजिलै पालना गर्न सकिन्छ ।

यसरी जीवनमा यी शीलहरूको पालनाले व्यक्तिमा प्रमाद वा बेहोशीपना रहँदैन जसबाट धनविनाश हुने संभावना रहँदैन । शीलपालना गर्ने व्यक्तिको प्रतिष्ठा चारैतिर फैलिन्छ । सबैबाट सम्मान प्राप्त हुन्छ । जुनसुकै सभा, समारोहमा निर्भिक र निसंकोच रूपमा जान सकदछ । मनमा कुनै किसिमको डरत्रास रहँदैन । शीलवान् व्यक्ति आफ्नो नश्वर शरीर त्यागेर मृत्यु भएपनि सुगतिमा उत्पन्न हुन्छ । दुर्गतिमा गएर दुःख कष्ट भोग्नु पर्दैन ।

बुद्धले भन्नुभएको छ, “सोभन्तेवं न राजानो मुक्तामणि विभूसिता, यथा सोभन्ति यतिनो सील भूसनभूसिता” अर्थात् मोती मणिद्वारा सजाइएको राजा त्यसरी शोभित हुँदैन जसरी शीलको आभूषणद्वारा व्यक्ति शोभायमान हुन्छ । त्यसैले हरेक व्यक्तिले बुद्धबाट उपदेशित पंचशीललाई दैनिक जीवनमा पालना गर्ने हो भने अवश्य पनि यसले व्यक्तिलाई शीलवान मात्र बनाउँदैन अपितु परिवार, समाज र राष्ट्रलाई सुखशान्ति, मैत्री र समुन्नतितर्फ डोन्याउन समेत टेवा पुग्दछ । तसर्थ भोलि वा पछि वा भविष्यमा नभनिकन वर्तमानमा, आज र अहिल्यैदेखि पंचशील पालन गरौ, गराओ, सुखमय, शान्तिमय र आनन्दमय जीवन जिझौं र परिवार, समाज र राष्ट्रलाई पनि शान्त, सुमन्त र समृद्ध बनाउनमा योगदान गरौ ।

भवतु सब्ब मंगलम् ।

दार्शनिक अनुसन्धान

बुद्धत्वको सैद्धान्तिक व्याख्या

कुलराज पौडेल

पृष्ठभूमि :

पृथीको इतिहासमा बहुचर्चित व्यक्ति सिद्धार्थ गौतम बुद्ध हुनुहुन्छ । ज्ञान साधनाको क्षेत्रमा आदर्शपद वा उच्च अवस्थाको रूपमा बुद्धपदलाई लिइन्छ । त्यो आदर्शपद प्राप्त गर्न धारण गर्नुपर्ने अवस्था भनेको बुद्धत्व हो । मानव सभ्यताले धैरे चर्चा गरेका विषय बुद्ध (पद), बुद्ध (व्यक्ति) र बुद्धत्व हो । गुण, आचरणहरूको व्याख्या सम्पूर्ण बुद्धत्वको व्याख्या होइन, त्यो त बुद्धत्वभित्रको सूक्ष्म भाग वा अंशको चर्चा मात्र हो । आजको परिवर्तित समाजमा नयाँ, वैज्ञानिक सोधको आवश्यकता बढी हुँदैगएको छ । जुन क्षेत्रमा मानव बढी संकलितभै लाग्दछन्, त्यो क्षेत्र अनुसन्धानको पहिलो क्षेत्र हुनु पर्दछ । बुद्ध र बुद्धत्वलाई अनुसन्धानको पहिलो क्षेत्र मानेको छु । बुद्धत्वको तर्कसंगत व्याख्या, ज्ञानसंगत व्याख्या र वैज्ञानिक व्याख्या गर्नु बुद्धत्वको चाहना गर्ने ज्ञान प्रेमी सबै मानवको कर्तव्य हो ।

अब हामी बुद्धत्व भनेको के हो भन्ने चर्चा गर्दछौं । कुनैपनि विशेष विषय, अवस्था र सत्यको एउटामात्र परिभाषा हुँदैन । एउटा परिभाषाले केही, कुनै गुण र अवस्थाको आधारमा आफूलाई प्रस्तुत गर्दछ । यसकारण बुद्धत्वको गुण, तत्त्व, सत्य र प्रभावहरू मिश्रित रूपमा बढी हुने हुँदा ती विविध पक्ष र सत्यका आधारमा बुद्धत्वको बृहत् परिभाषा गर्दछु ।

१) बुद्धत्व ज्ञान प्राप्तिको एउटा विशिष्ट अवस्था हो । हामीले बुझनुपर्ने एउटा विशेष कुरा के हो भने ज्ञान भनेको सूचना, घोकेको विषय, थाहा भएको तर व्यवहारमा नउतारेको, गुण रूपमा मानसिक धरातलमा धारण नभएको, कुनैपनि ज्ञान त्यो व्यक्तिको होइन । ज्ञान भनेको व्यक्तिको सूक्ष्म मन, व्यवहार र शरीरमा धारित गुणहरू हो । आज ज्ञानका लाइन मुखबाट कण्ठ सुनाउने कति छन् कति, तर ती ज्ञान त्यो व्यक्तिको आफ्नो होइन । ज्ञान शक्तिरूपमा मन र शरीरमा धारणा भएको हुन्छ । ज्ञान बोली, व्यवहार र

लक्ष्यबाट कार्यरूपमा श-शक्ति बाहिर निस्कन्छ । आजको समाजमा सूचनाजन्य ज्ञान र वास्तविक ज्ञानको फरक बोध गराउन आवश्यक देखिन्छ । बुद्धत्व ज्ञान प्राप्तिको त्यो अवस्था हो, जुन अवस्थामा ज्ञान पहिला शक्ति रूपमा, त्यसपछि गुण रूपमा र व्यवहार रूपमा ज्ञानीलाई धारण हुन्छ ।

२) बुद्धत्व सार्वभौम ज्ञानको एउटा अवस्था हो । कुनै व्यक्ति ज्ञानी बन्दै गएमा त्यो अवस्थामा पुग्ने पूर्ण प्राकृतिक अवस्था बुद्धत्वको अवस्था हो ।

३) बुद्धत्व प्राकृतिक मानवीय आन्तरिक अवस्था हो । बुद्धत्व भनेको सूक्ष्मताको विकाससँगै प्राप्त एउटा अवस्था हो । बुद्धत्व प्राप्त गर्ने मानवको दिमाग हो, जसले ज्ञानको चिन्तन, भोग र प्रयोग गर्दछ । बुद्धत्वको अवस्था हरेक मानवमा सहज जन्मसँगै प्राप्त हुन्छ । त्यो अवस्था प्राकृतिक रूपमा सूक्ष्म, लुकेको वा ढाकिएको अवस्थामा हुन्छ । व्यक्तिले आफ्नो चिन्तन, साधना, ध्यानबाट आफूलाई मानसिक ज्ञान मार्गमा अगाडि बढाइरहे, त्यो अवस्था दिमागभित्रै प्राप्त हुन्छ । बुद्धत्व आफूभित्रकै प्राकृतिक सार्वभौम अवस्थाको उत्खनन् र प्राप्तिको परम अवस्था हो ।

४) बुद्धत्व मानसिक उर्जा प्रष्टुटनको अवस्था हो र चिन्तन, साधना सबै क्रिया हुन् साथै सत्य र ज्ञान कारक तत्त्व हो । हरेक उर्जा अज्ञानले गर्दा उपभोग विहीन बन्दछन् । हरेक उर्जा अज्ञानले गर्दा प्रयोग गर्ने नजानी खेर गइरहेका छन् । बुद्धत्व त्यो अवस्था हो जसमा कर्ता व्यक्तिले आफ्नो उर्जालाई बुझन, चिन्ह र प्रयोग गर्ने कला आफैले विकास गर्दछ । बुद्धत्वको प्राप्तिको अवस्थामा ज्ञान प्राप्तिसँगै प्रयोगको विभिन्न कलाहरू पनि प्राप्त हुन्छन् ।

५) कारण शक्तिको धारण नै बुद्धत्व प्राप्ति हो, परिवर्तन भनेको प्रभाव हो । सबै परिवर्तनभित्र परिवर्तनको कारण रहेको हुन्छ । परिवर्तनको कारणमा उर्जा निर्देशक भैं रहेको हुन्छ । परिवर्तित स्वरूपको मूल परिचय नै कारण तत्त्व हो । मानसिक र शारीरिक परिवर्तन क्रियाकलाप हर अवस्थाको

कारण बुद्धेर त्यो शक्तिलाई आफूमा घुलनशील गर्नु बुद्धत्व प्राप्तिको अवस्था हो ।

६) सम्पूर्ण संकल्प, शंका, प्रश्नहरूको पूर्णविराम नै बुद्धत्वको अवस्था हो । बुद्धत्व प्राप्त गर्ने पहिलो शर्त चिन्तन हो । चिन्तनको लेभल बढ़दै गएपछि जब उसले सबै प्रश्न र चिन्ताको समाधान मानसिक शक्तिमा प्राप्त गर्दछ । त्यो अवस्थामा सबै सन्देह आफै हटेर जान्छन् । मनमा सबै समाधानको ऊर्जा हुन्छ । त्यो समाधान, उत्तरहरूको समुन्द्र नै ज्ञानको समुन्द्र हो, जहाँ सबै प्रश्न तुरुन्त पूर्ण उत्तर बन्दछन् । वास्तवमा शान्ति त्यो अवस्था हो, जसमा सन्देश बाँकी हुँदैन । पूर्णशान्ति पूर्णशक्ति प्राप्त नभई धारण हुँदैन । वास्तविक शक्ति बुद्धत्वको एउटा गुण वा अवस्था हो । बुद्धले भनेको शान्ति पूर्णशान्तिको संसारीकरण पनि हो । जसलाई परमशान्ति पनि भन्ने गरिन्छ ।

७) बुद्धत्वको अवस्था प्राप्त गर्नु भनेको मानवको धरातलबाट माथि उठी, जगतको मूल कारण शक्ति, श्रोतका तर्फ लागेको अवस्था हो । मानुहोस् जीव स्वभावको हास र भगवत् स्वभावको बढोत्तरी हुनु बुद्धत्व प्राप्त भएको अवस्था हो ।

८) बुद्धत्व तरल ऋमिक विकासको मानसिक अवस्था हो, बुद्धत्व प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई त्यो प्राप्ति अचम्प हुँदैन । उसमा त्यो प्राप्ति पूर्वका सबै शर्त र गुण ऋमशः धारण भैसकेको हुन्छ । बुद्धत्व भनेको ऊर्जा विकासको अवस्था हो । बुद्धत्व प्राप्त गरेपछि बाँकी विकास नै रोकिने होइन, बुद्धत्व प्राप्ति गरेपछि पनि ज्ञानको मानसिक यात्रा धेरै परसम्म चलिनै रहन्छ । एक प्रकारको जीवन, भोग, दुःख र सन्देह सकिने पक्का हो, तर अर्को भगवत् (विशेष) श्रोत र जीवनको विकासशील मानसिक यात्रा बुद्धत्वको यात्रा हो । अर्को अर्थमा बुद्धत्व प्राप्त गरिसकेपछि त्यो व्यक्तिको गुण, ज्ञानमा विकास रोकिने होइन आफ्नै तरिकाबाट विकास र परिवर्तन ब्रह्माण्ड जस्तै अनन्त भएर अगाडि बढिरहन्छ ।

९) बुद्धत्व उर्धगमनको यात्रा हो, यसको मतलब के हो भने मानव जीवन पृथ्वीमा हुन्छ । मानव व्यवहार दुःख, चिन्ता हर केही समस्या पनि यहीबाट उत्पन्न हुन्छन् दुःखको निवारण भनेको पृथ्वीको तत्त्व बोध गर्नु हो । स्थायी सुख प्राप्ति भनेको उच्चस्थान वा श्रोत प्राप्तिको उर्धगमन या यात्रा हो । ब्रह्माण्डको मूलतर्फको यात्रा वा पृथ्वीबाट विदाईको एउटा महत्त्वपूर्ण अवस्था बुद्धत्व प्राप्तिको जीवित मानसिक

अवस्था हो ।

१०) बुद्धत्व समयको रूपान्तरण हो । व्यक्तिमा ज्ञान कम हुँदा गुणहरू पनि कम हुन्छ । गुण कम हुँदा पाप बढी हुन्छ, पाप बढी भएपछि समय दुषित, भक्षकटपूर्ण, कुत्कले भरिन्छ, आफ्नो समय र जीवन आफैलाई बोझ हुन्छ । त्यो बोझपूर्ण समयलाई ज्ञान, चिन्तन, साधनाले कोही व्यक्तिले परिवर्तन गरी गुण, ज्ञान विकास गरी सत्यमार्गमा लाग्यो भने उसले भोने समय पनि रसिलो, सुलभ, पातलो, सफल र पूर्ण बन्दै जान्छ । एउटै समयमा एकै स्थानमा बसेका मानवको दुःख-सुखको भोग पनि धेरै फरक हुन्छ, तसर्थ त्यसको कारण पनि ती दुई व्यक्तिको समयको प्रयोगमा भएको फरक तरिका र फरकपना नै हो । बुद्धत्व भनेको नीजि समयमा भएको सकारात्मक गुणातित रूपान्तरण हो ।

११) बुद्धत्व गुणहरूको प्रयोग हो । मानसिक गुणहरूको विकासको यात्रा नै ज्ञान प्राप्तिको यात्रा हो । ज्ञान प्राप्ति नै गुणहरूको, शक्तिको रूपान्तरित अवस्थाको प्राप्ति हो । तिनै गुणहरूको धारण बुद्धत्व हो जसको धारण गर्नेले आफ्नो गुण इच्छित लक्ष्यमा प्रयोग गर्न सक्दछ ।

१२) बुद्धत्व गुणहरूको स्तर र मात्राको प्रयोग हो । बुद्धत्व गुणहरूको विकास र प्रयोगको स्तरअनुसार व्यक्तिमा धेरै-थोरै हुन्छ । केही मात्रामा बुद्धत्व सबै मानवमा हुन्छ, त्यो गुण कुनै अचम्प होइन । आफूमै भएको स्वभाव, गुण र सिर्जनाको विकसित रूप र प्राप्त अवस्था नै बुद्धत्व प्राप्ति हो । एक अवस्था जब त्यो पूर्ण मानव स्वभाव प्राप्त गरी जीव स्वभावको त्याग गर्दछ, त्यो बुद्धत्वको अवस्था हो । अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा साधारण मानवीय स्वभावको त्याग र अभिभावकपना गुणको धारणको अवस्था बुद्धत्वको स्थायी अवस्था हो बुद्धत्वको अवस्था प्रयोग गर्ने सर्त भनेको त्यो व्यक्ति पुनः साधारण मानवीय र पशु स्वभावमा नफर्नु दिव्यतामा लाग्ने पक्का हुनु हो ।

१३) बुद्धत्व चल अवस्था हो । बुद्धत्व भनेको विकासको पूर्ण अचल अवस्था होइन वा विकासको पूर्णविराम होइन । हरेक शक्ति, लक्ष्य, समय परिवर्तनशील छ कि त्यो विकास र कि त्यो अवस्था विनासतर्फ लागिरहन्छन् । बुद्धत्व ज्ञान वा प्रज्ञा विकासको एउटा अवस्था हो, जुन अवस्थामा व्यक्तिको मानसिक श्रोत सम्बन्ध, पृथ्वीको शक्ति र क्रियाकलाप साथै विशेष गरी ब्रह्माण्डीय शक्ति र ब्रह्माण्डको श्रोतसँग हुने गर्दछ ।

१४) बुद्धत्व ब्रह्माण्डिय सम्बन्ध हो । मानव दिमागको विकासको अवस्थामा बुद्धत्वको अवस्था धारण भएपछि त्यो दिमागको आधार बृहत् बन्दै जान्छ । विकासको श्रोत विना "सिर्जना" हुँदैन । साधारण मानव अवस्था, जीव अवस्थामा मानसिक विन्तन पृथ्वी परक र जीव परक हुन्छ । त्यस्तै मानसिक शक्तिको श्रोत पनि पृथ्वी, जीव र परिवर्तन नै हुन्छन् र बुद्धत्वको अवस्था प्राप्त भइसकेपछि मानसिक श्रोतको विकास भई ब्रह्माण्डिय मूल श्रोतसँग एकाकार हुन्छ । ब्रह्माण्डिय श्रोत भनेको अधिल ब्रह्माण्डमा छरिएर रहेका विभिन्न शक्ति र पिण्डहरू हुन् । अझ बुद्धत्वको अवस्था मजबुत भई सकेपछि ब्रह्माण्ड सिर्जना र सञ्चालनको श्रोतसँग मानसिक शक्ति र सम्बन्ध लेनदेन हुन्छ, त्यो सम्बन्धको लेनदेनको फल वा प्राप्ति शक्ति स्वरूप गुणहरूमा आउने असिम ज्ञानहरू हुन् ।

१५) बुद्धत्व सर्वज्ञता प्राप्तिको एउटा अवस्था हो । बुद्धत्व त्यो अनुभव हो जसको ठीक पहिचान गर्न साधक वा व्यक्तिलाई गाहो पर्दछ । जगतमा ईलुजन (माया) को घुलनशीलता छ, ईलुजनले दुरुस्त उस्तै तर नक्कली स्वरूप, गुण र अनुभव दिने गर्दछ । साधकलाई मायाले फरक ढङ्को अनुभूति सिर्जना गराइदिन्छ । सुरुमै साधारण अनुभवबाट बुद्धत्व प्राप्त भएको भूटो बोध गराइदिन्छ । ईलुजन त्यो शक्ति हो, जसले जीवलाई संसारमा फर्काउन खोजिरहन्छ । ईलुजन परीक्षाको शक्ति पनि हो । ईलुजन सत्य असत्यको जादु पनि हो । बुद्धत्व प्राप्तिको भूटो बोधमा पन्यो भने व्यक्तिको विकास रोकिन्छ । बुद्धत्व प्राप्तिको साँचो बोध भनेको दिव्य शक्तिहरूको मानसिक आगमन हो । जुन शक्ति, भावरूप, चेतनरूप, प्रकासरूप साथै अनेक शक्ति स्वरूपमा मन र शरीरमा आउने गर्दछन् तिनै शक्तिहरूले गुण, स्वभाव र ज्ञानमा आफूलाई परिवर्तन गराइदिन्छन् । अर्को शब्दमा भन्दा दिव्यशक्ति प्राप्त भएपछि मनमा ज्ञानै-ज्ञान आउन थाल्छ, त्यो नै बुद्धत्वको सुरु अवस्था हो । त्यसको विकास नै बुद्धत्वको विकास हो । बुद्धत्वको वा ज्ञान प्राप्तिको सुरु अवस्था सर्वज्ञ ज्ञानप्राप्तिको प्रथम अवस्था हो । यो अवस्थामा ज्ञान साधकहरूले आफूलाई उत्तम मनुष्यका रूपमा चित्रण र परिभाषित गर्दछ । त्यो अवस्थामा बुद्धत्व गुणहरूको प्राप्तिलाई जनसमूहमा भन्नु त्यति ठीक नभएर बुद्धत्व प्राप्तिलाई असल मनुष्यता प्राप्ति भनिएको हो, वास्तवमा त्यो अवस्था मनुष्यभन्दा बढोत्तरीको अवस्था हो ।

१६) बुद्धत्व भनेको मानवमा विकास हुने सर्वज्ञतारूपी अभिभावकीय गुण हो । नीजि लक्ष्य, नीजि प्रयोग, आफ्नोमात्र

स्वार्थ, सफलताको लक्ष्य लिने व्यक्तिलाई बुद्धत्व प्राप्तिको सम्भावना हुँदैन । बुद्धत्वप्राप्ति असल अभिभावकको गुण विकास हुनु हो । पृथ्वीको, मानव जाति र सम्पूर्ण जीवहरूको दुःखलाई आफ्नो दुःख देख्नु, सम्पूर्ण दुःखको कारण वा ज्ञानको प्रचार गर्नु, अज्ञानमा हिँड्डुल गरेकाहरूलाई असल बाटो देखाउनु, प्रवचन र लेखन गर्नु बुद्धत्व प्राप्त गरेपछि गरिने अभिभावकको कार्य हो । दुःखमा सुख र अज्ञानमा ज्ञानको धारण गराउनु उसको कर्तव्य हो । बुद्धत्व प्राप्त व्यक्तिमा पृथ्वीको र जीवको कल्याण एकमात्र उदासी हुन्छ, आफ्नो भोग र कल्याण यो धेरै पछाडि छुटेका यादमात्र बन्दछन् । आफ्नो दैनिक आचरण र व्यवहारबाहेक सम्पूर्ण शक्ति र ज्ञान पृथ्वी र मानव जातिको व्यवस्थापनमा खर्च गर्दछ, नचिनेकाहरूलाई आफ्नो देख्ने, शत्रुको शत्रुताभित्र पनि प्रेम देख्ने, द्वैत र असमानताबाट अद्वैत र समानताको आधार बुद्धत्व प्राप्त गरेका व्यक्तिसँगमात्र हुन्छ । बुद्धत्व प्राप्त भइकेपछि पृथ्वी, जीव र मानवको अभिभावकपना बोध हुन्छ, त्यो बोध ज्ञान, गुण र शक्तिसहित व्यवहारमा देखिन्छ । बुद्ध त्यो अभिभावकत्व ग्रहण गर्ने एउटा पद पनि हो । ज्ञानको शिखर माथिको ब्रह्माण्डमा विचरण गर्ने हर बुद्धहरूमा अभिभावकपना हुन्छ, त्यसैले मनुष्यहरू ज्ञानी, युगमानवहरूको नाम, मन्त्र र सम्फना वा प्रेमले आफूलाई असल र उनीहरू जस्तै बनाउन सफल हुन्छन् ।

१७) बुद्ध सार्वभौम पद हो र बुद्धत्व साभा अवस्था हो मानव गुण र ज्ञानको विकास सँगै हरेक मानव अनन्तको यात्री बन्दछन् । वास्तवमा अज्ञानको अवस्था पनि अनन्तको यात्रा हो, जसमा जन्म मरणरूपी अनन्त यात्रा हुन्छ । यो यात्रा पाप/धर्म, ज्ञान/अज्ञानतर्फ मुछिएर क्रियाशील हुने गर्दछ । सकारात्मकता, ज्ञान, दिव्यता, दिव्य चेतना र अभिभावकत्वको धारण हुँदै जाँदा गुण र ज्ञानको एउटा पदमा मानव अवतरित हुन्छ । जुन सार्वभौम पद र अवस्था हो, जहाँ सबै आफै र आपूर्मै सबै भएको प्रेमको विस्तारित स्वरूपको अनुभव हुन्छ । जो बुद्ध भयो वा त्यो अवस्था धारण गर्यो, उसले हरेकमा आफूलाई देख्छ वा आपूर्मै र उसको समानता प्राप्त गर्दछ । त्यो अवस्थामा हेर्ने र हेरिने वा द्रष्टा र दृष्ट्यमा समान जैविक अवस्था हुन्छ । बुद्धत्व प्राप्त भएपछि हर समयमा यो शक्ति घुलित हुन्छ, जसको स्वरूप अनन्त भविष्य पनि हो । ज्ञानी र बुद्धहरू कहिल्यै मर्देनन्, समय र जगतको हर शक्तिमा उनीहरूको स्वरूप र वास हुन्छ "मानव" ज्ञानको एउटा अवस्थामा पुगेपछि त्यो सम्पूर्ण ब्रह्माण्डमा घुलनशील हुन्छ । त्यो मानसिक चेतनाको घुलनशीलता हो । त्यो घुलनशीलता

नै सार्वभौम शक्तिको अवस्था हो । शरीर छोडेका बुद्धहरू पनि अनन्तसम्म मानव र जगतमा भाव, चेतना र ज्ञान भएर जीवन्त भइरहेका हुन्छन् । बुद्धहरू बुद्धत्व प्राप्त व्यक्ति मात्र हैन् ती त अखिल ब्रह्माण्डको सत्ता, सृष्टिका कारण भइसकेका हुन्छन् । त्यसै भएकाले बुद्धहरू भगवान् हुन्छन् । सबै एउटै बन्दछन् । त्यो एउटा नै पुनः अनेक बन्दछ ।

उपसंहार :

सिद्धार्थ गौतमले माथि व्याख्या गरेको पद, अवस्था, गुण वा श्रेणी प्राप्त गर्नुभएको हुनाले बुद्ध भनेको हो । बुद्ध पद वा शक्तिको आधारमा बुद्ध व्यक्तिलाई दुई अवस्थामा इतिहासमा प्राप्त गर्न सकिन्छ । पहिले सिद्धार्थ गौतम जस्तै ज्ञान प्राप्तिपछि सेवामा समर्पित कर्मयोगी बुद्ध, अर्को प्रकारका कुनै हिमाल, गुफामा बसी ज्ञान सत्य बुझी शान्ति र बुद्धत्व प्राप्त गरी संसार छोडी जाने बुद्धहरू । वास्तवमा संसारले ज्ञानीबाट दुःख निवारणको आशा गर्दछ, संसारको दुःख संसारकै ज्ञानीहरूका लागि चुनौती हो । आफू र संसारको सामूहिक चुनौतीको सामना गर्ने बुद्धहरू नै संसारले आशा गरेको बुद्ध हो, जसको शरीरले संसार छाडेर गएपनि शक्ति, ज्ञान र उपदेशले संसार छाडेर कहिल्यै विदा हुँदैन । हर मानवका लागि बुद्धपद खालि छ, हर मानवले चेष्टा र प्रयास गर्नु पर्दछ ।

यो लेखमा बुद्धत्व के हो भन्ने व्याख्या गरियो । बुद्धत्वको विशालताले गर्दा परिभाषाहरू धेरै भएका हुन् । बुद्धत्वको परिभाषा बुझ्नु, बुझाउनु बुद्धत्व प्राप्त गर्ने र गराउने

पहिलो अवस्था हो । लक्ष्य, लक्ष्यको गुण, लाभ नबुझी लक्ष्यमा मानव लान्दैनन् र लाग्नु पनि हुँदैन । बुद्धत्वरूपी लक्ष्यलाई परिभाषित किन गरियो भने त्यो अवस्थालाई मानवले लक्ष्य बनाओस् । आफ्नो लक्षण अनुसार मात्र लक्ष्य तयार हुन्छ । मानवमा गुण, ज्ञान वा बुद्धत्वको लक्षण बराबर छ र बुद्धत्व प्राप्तिको सम्भावना पनि बराबर छ । त्यसैले बुद्धत्व प्राप्तिमा हामी सबैजना लाग्न प्रेरणा स्वरूप यो बुद्धत्वको परिचयात्मक व्याख्या गरेको छु ।

सन्दर्भसूची-

- १) बुद्धधर्मको सार, प्रो. पी लक्ष्मी नरस- सम्यक् प्रकाशन
- २) दर्शन दिग्दर्शन, राहुल सॉकृत्यायन-किताब महल, दिल्ली
- ३) The Vision Of Buddhism – The Space Under The Tree- Roger J. Carless- Paragon House, 1989
- ४) Buddhism : A Modern Prospective By Charles S. Prebish – Pennsylvania State University - Press, 1994
- ५) The Six Perfections: Buddhism and The Cultivation Of Character By Dale S. Wright; Oxford University Press, 2009
- ६) १०८ उपनिषद् (ज्ञान खण्ड), श्रीराम शर्मा आचार्य, युग निर्माण योजना मथुरा ।
- ७) ब्रह्मसूत्र-अनुवादक नारायण शर्मा- रत्नपुस्तक भण्डार
- ८) विचार विज्ञान-खप्तड स्वामी-खप्तड आश्रम प्रकाशन समिति

बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।
सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।

बलम्बु च्याउ सहकारी संस्था लि.

बलम्बु, काठमाडौं

के भन्दैष्ठन् बुद्धका आँखाहरु ?

साधना प्रतीक्षा

“चित्त शुद्ध होस् मेरो बोली बुद्ध होस् ।
मेरो पैतालाले किरै नमरोस् ।”

गीतकार दुर्गालाल श्रेष्ठको बोद्ध दर्शनले प्रेरित गीतका यी पंक्तिहरूले बोध गराइरहेछ, मानिस हुनुको यथार्थ । मान्छेको मन पहाडी भरनालै निर्मल हुनुपर्छ, जसमा विकारको कण पनि नहोस् । उसको बोलीमा बुद्ध अर्थात् सत्य-सदाचार-परोपकार तथा धर्मको संस्मरण हुनुपर्छ । अहिंसा मान्छेको स्वभाव बन्नुपर्छ, जसमा यतिसम्पको सचेतता आवश्यक हुन्छ कि हिंड्वा उसको पैतालामुनि कुनै किरासम्म नपरोस् । लोभ, मोह तथा मदमात्सर्यको बन्धनदेखि मुक्त मानिसको विन्तन समग्र मानव जातिको कल्याणमा केन्द्रित हुनुपर्छ । हृदयका प्रत्येक स्पन्दनमा आफ्नो मात्र होइन, अरुको पनि पीडाबोध गर्न क्षमता राख्नु नै मानिसको वास्तविक पहिचान हो । मानव मस्तिष्क उसको मात्र नभई सम्पूर्ण प्राणी जगतकै कल्याणका लागि हो, उसको हातहरु अतीतका महामानवहरुको उच्च गरिमाको धरोहर थाम्नका लागि हुन् । यही यथार्थबोध गराइरहेछन्, आज बुद्धका आँखाहरु ।

हाम्रो देश बुद्धको जन्मभूमि अनि शान्तिको पुण्यभूमि । हामी नेपाली उनै बुद्धको देशका सन्तान । विश्वमै शान्तिको अग्रनायकका रूपमा विराजमान उनै महान विभूतिलाई जन्माउने मायादेवी, हुर्काउने लुम्बिनी अनि बुद्धत्व प्रदान गर्ने नेपाल आमा कति महान ! अनि यी सबैभैत्र समेटिएका हामी नेपाली कति गौरवशाली ! सर्वत्र बुद्धका आँखाहरुको छत्रछायामा गौरवबोध गर्दै पुर्खाले दिएको स्वाधीनताको इतिहास बोकेर विश्वभर शिर ठाडो पारेर हिंड्न पाएका हामी यतिबेला समयको यस्तो निर्णयिक मोडमा उभिएका छौं, जहाँबाट प्रत्येक नेपाली मनले प्रश्न उठाइरहेछ- एकता र अखण्डताको त्यो ऐतिहासिक गौरवगाथा जोगाइराख्ने दायित्व कसको हो? बुद्धको जन्मभूमिमाथि अरु कसैले दाबी गर्न अवस्थाको सिर्जना कसरी भयो? यथास्थिति रहिरहेमा भविष्यमा कसैले हाम्रो सगरमाथामाथि पनि दावा गर्न त होइन? अब बेला आएको छ, बुद्ध र बुद्धत्वलाई जोगाइराख्न हामी एकजुट भएर बुद्धम् शरणम् गच्छामि, धम्मम् शरणम्, संघम् शरणम् गच्छामि

- हिंसाले होइन, प्रेमले संसारलाई जिल्न सकिन्छ भन्दै अहिंसा, प्रेम, शान्ति र सदाचारजस्ता गुणहरु प्रत्येक मानवमा अंकुण हुनसकेमा संसारबाटै दुःखको अन्त्य हुनसक्ने बुद्धको महान उपदेशलाई आत्मसात् गर्दै हाम्रा नेताहरूले पनि स्वार्थ त्याग गरेर राष्ट्रहित र जनहितका मुद्दामा आपसी सहमति र समझदारी गर्दै अधि बढ्ने हो भनेमात्र मान बढ्नेछ, लुम्बिनीको अनि यश फैलिनेछ, बुद्धको । तब बन्नेछ, सुन्दर-शान्त नयाँ नेपाल ।

लाई आत्मसात् गर्दै आपसी वैरभाव त्यागी सम्भावनामा रूपान्तरित हुने । विश्वभर अहिंसाको सन्देश फैलाउने बुद्धप्रतिको वास्तविक सम्मान पनि यही हुनेछ । नामुद डाँका अंगुलीमाललाई रुखका हाँगा काट्न लगाएर फेरि त्यसलाई जोड्न लगाउने ऋममा जोड्न नसकदा बुद्धले भनेका छन्, “यदि हामी कसेलाई जीवनदान दिन सकदैनौ भने कसैको जीवन लिने अधिकार पनि हामीलाई छैन ।”

तर विडम्बना ! बुद्धको देशका हामी आज मौका पाउनासाथै स्वार्थरूपी हतियारले एकअर्काको ज्यानै लिन पछि नपर्ने बहादुर बनेका छौं । बुद्धका आँखामुनि बसेका हामी प्रत्येकका आँखामा बुद्धको भक्तिल्को पाइन्छ, चाहे त्यो भौतिक होस्, चाहे वैचारिक । आज हामी रक्तपातका लागि उद्यत त छौं, तर देशको सीमा रक्षार्थ वैरीसँग नभएर देशको भागबन्दाका लागि आफू-आफूबीच नै । हाम्रा वैरी हामीभित्रै छन् । हाम्रै वैचारिक र सैद्धान्तिक द्वन्द्व, असमझदारी अनि व्यक्तिगत तथा समूहगत स्वार्थको मारमा हामी परिहरेका छौं । रोग, भोक, गरिबी र अशान्तिका अस्त्रहरूको प्रहारले हामी दुःखेका दुख्यै छौं । लामो समयदेखि कुनै कुशल चिकित्सकको आगमनको प्रतीक्षा पनि निरर्थक बन्दै गैरहेको छ । किनकि हाम्रा राजनीतिक चिकित्सकहरूको ध्यान जनताको घाउभन्दा आफ्नो र आफ्नै

દલગત સ્વાર્થીમા ડુબેકો પાઇન્છ ।

ત્યાગી હુનુ આનન્દ નદીમા ચિત્ત નુહાઉનુ હો
આફે આફૂભિત્ર હરાઉનુ ઈશ્વર પાઉનુ હો ।

ઉનૈ ગીતકારકા ઉત્ત પંક્તિમા અમિવ્યક્ત ભાવહરુજસ્તૈ આજ હામ્રાસામૃ પનિ ત્યાગ ગર્નુ અનિ આફૂ આફેભિત્ર હરાએર પ્રાપ્તિકા અનુભૂતિ ગર્નુકો અર્કો વિકલ્પ દેખિદૈન । બિના ત્યાગ દેશકો ઉન્નુતિ સમ્ભવ છૈન । ચાહે રાષ્ટ્ર હોસ્, ચાહે સમાજ અનિ ઘર તથા અસલ ચારિત્રકો નિર્માણ । યી સબૈકા લાગિ આવશ્યકતા પર્છ, ત્યાગકે । ત્યાગ ગર્નેલે ક્ષણિક રૂપમા આફૂલાઈ રિત્તો અનુભવ ગરે પનિ દીર્ઘકાળીન રૂપમા ઊ સન્નુષ્ટિકો પૂર્ણ તૃપ્તિલે ભરિએકો હુન્છ । પરમ આનન્દાનુભૂતિમા હરાઉને ગર્છ ઊ । જસરી સિદ્ધાર્થ ગૌતમ રાજસી સુખ, પારિવારિક પ્રેમ આદિ સબૈલાઈ ત્યાગેર બુદ્ધયૌલી, રોગ તથા મૃત્યુજન્ય પીડાબાટ મુક્તિકો ઉપાય ખોજ નિસ્કેકા થિએ । અન્તાઃ ઉનલે જ્ઞાનકો અપારિમિત આનન્દમા ડુબેર સમ્યક્ સમ્બોધિ જ્ઞાન લાભ ગરે । ત્યાહી જ્ઞાનકો પ્રસારમા સારા જીવન વ્યતીત ગરે । હિસાલે હોઇન, પ્રેમલે સંસારલાઈ જિત્ન સકિન્છ

ભન્દે અહિસા, પ્રેમ, શાન્તિ ર
સદાચારજસ્તા ગુણહરુ પ્રત્યેક
માનવમા અંકુરણ હુનસકેમા
સંસારબાટે દુઃખકો અન્ય હુનસકેને
બુદ્ધકો મહાન ઉપદેશલાઈ આત્મસાત્
ગર્દે હામ્રા નેતાહરુલે પનિ સ્વાર્થ
ત્યાગ ગરેર રાષ્ટ્રહિત ર જનહિતકા
મુદ્રામા આપસી સહમતિ ર
સમફદારી ગર્દે અધિ બઢને હો
ભનેમાત્ર માન બઢેછ, લુભ્નિનીકો

અનિ યશ ફૈલિનેછ, બુદ્ધકો । તબ બન્નેછ, સુન્દર-શાન્ત નયાં નેપાલ ।

સુખકો ઇચ્છા યસ્તો હોસ્, રતિ કસેમા દુઃખ નહોસ્,
તિંગ્રો ખુસીમા ધુલમિલ મૈ મેરો સુખ પનિ ઉજ્જવલ હોસ્ ।

યી સુન્દર ભાવ પનિ પૈંચો લિએકી હું, ઉનૈ ગીતકાર શ્રેષ્ઠબાટ યસ ગીતિ અશલે વાસ્તવમૈ બુત્વલાઈ આફૂભિત્ર સમેટન પ્રેરિત ગરેકો છ । સુખાપેક્ષી હુનુ માનવીય સ્વભાવ હો । તર આફનો સુખકો કામનાલે અરુલાઈ દુઃખ હુન્છ, કિ હુંદૈન, ચિન્તનકો ગહન પક્ષ પનિ યહી હો । અરુકો ખુસીમા સહભાગી ભએર રમાઉન સક્નુ નૈ માન્છેકો મહાનતા પનિ હો । તર આજકા હામી ત કેવેલ આફનો ખુસીકો કામના ગઈં, ચાહે ત્યસબાટ હજારો માન્છેલાઈ પીડા કિન હોસ્ । આજકા હામીસાંગ ત્યો ઉદારતા છૈન, જસકા કારણ અરુકો સુખ ર ખુસીલાઈ પનિ આફનૈ ઠાનેર રમાઉન સકૌં । આજ ત હામીલાઈ પોલ્ને

ગર્છ, અરુકો ઓઠકો મુસ્કાન અનિ અનુહારકો ખુસિયાલીલે । હામી આફનૈ સુખ ર ખુસીકા લાગિ માત્ર પ્રયત્નરત હુન્છૌ, ત્યસલે અરુ કરૈલાઈ પર્નસકને અસરબારે કતિ પનિ સોચ્દૈનૌ । આજ એઉટા માન્છેકો ખુસીમા સરિક ભએર અર્કો માન્છે રમાઉન સક્દૈન । આજકો માન્છે, આફનો પેટ ભર્ન અર્કાકો મુખકો ગાંસ ખોસ્ને ગર્છ । આફનો ઇજજત રક્ષાકા લાગિ અર્કાલાઈ નઝ્યાઉન તથાર હુન્છ, આજકો માન્છે । આફનો સુખકા લાગિ આફન્તકૈ ગલા રેટન પછિ પર્દેન, આજકો માન્છે । આફનો અભીષ્ટ પુરા ગરાઉન ભગવાનલાઈ સમેત ધૂસકા રૂપમા નિર્દોષ પશુપન્થીકો બલિ ચઢાએર પવિત્ર મન્દિરહરુલાઈ બધશાલા બનાઇરહેછ, આજકા ધર્મભીરુ માન્છે । હિસ્તક પશુકો નામ સુન્દૈ થુરથુરી કાન્સે માન્છે નિર્ધા પશુપન્થીકો ઘાંટી છિનાલેર આફૂલાઈ પુરુષાર્થી ઠાનિરહેછ । ઓહો ! માન્છે કતિ ત્રૂર ! કતિ નિષ્ઠુર ! માન્છેકે બર્સ્તી જલાઉંદા પનિ ઉસલાઈ પોલ્દૈન । માન્છેકે છાતીમા ચુસા ઘોદા પનિ ઉસલાઈ પીડા હુંદૈન । બમ-બારુદલે માન્છેકો શરીર ટુક્રા-ટુક્રા પારી છિરલ્દા પનિ ઉસકો મન ટુક્રિંદૈન । ઓહો ! માન્છે કતિ બલિયો । કતિ જિયાલો । ઘર-પરિવારમા બલિયોલે નિર્ધાલાઈ દબાઉંછ, સમાજમા સમ્યન્નલે વિપન્નકો શોષણ ગર્છ, રાષ્ટ્રીય તથા અન્તર્રાષ્ટ્રીય પરિવેશમા શક્તિસમ્પન્નલે શક્તિહીનમાથિ થિયોમિચો ગર્છ, હૈકમ જમાઉંછ, સ્વાધીનતા નૈ હરણ ગરિદિન્છ ।

બુદ્ધકો ભૂમિમા જન્મેર પનિ સદા પ્રત્યક્ષ ર અપ્રત્યક્ષ રૂપમા દ્વન્દ્વકો મારમા પરેકા હામી રાષ્ટ્રલે દિગો શાન્તિ પાઉને આશામા પ્રતીક્ષા ગઈં, સદા વૈશાખ પૂર્ણિમાકો । નિર્ણયક તહ અનિ ઉચ્ચપદસ્થ વ્યક્તિહરુલે બુદ્ધલાઈ બિર્સિદિનાલે ર આફનૈ સ્વાર્થમા માત્ર અલ્ફિદિનાલે વર્તમાનકો દુર્નિયતિ ભોગેકા હામી અબ જગાઉન ચાહ્નૌં, નિદાઇરહેકા બુદ્ધહરુલાઈ કિનકિ ફેલાઉનુપર્છ, અબ ઉનીહરુલે આફના બન્દ ઔંખા ખોલેર શાન્તિ ર અહિસા અનિ ત્યાગકો સન્દેશ । સ્વાર્થ ત્યાગકો ચેતના સબૈમા અંકુરિત હુનસકેમા માત્ર પૂર્ણ હુન સક્નેછ, રાષ્ટ્રીય સ્વાર્થ અનિ 'સર્વે ભવન્તુ સુખિન,' કો સપના સાકાર । જીવન પરિવર્તનશીલ ર મરણશીલ છ ભન્સેસમ્મકો બોધ માનિસમા ભૈદિને હો ભને પનિ 'તોરો-મેરો' કો વૈરભાવ તથા આર્થિક વિકૃતિ-વિસઙ્ગતિબાટ સમાજલે મુક્તિ પાઉન બેર લાગ્દૈનથ્યો । જીવનકો યથાર્થોબધ ગરાઇરહેછન, કવિ લેખનાથ પૌડ્યાલકો 'તરુણ તપસી' કા યી પંતિહરુલે-

મ ખાઉં, મૈ લાઉં, સુખ, સયલ વા મોજ મ ગરું
મ બાચું, મૈ નાચું, અરુ સબ મરુન દુર્બલહરુ ।
મની દાઢા ધસ્ને અબુફ શઠદેવિ છક્ક પરી
ચિતા રિવ્લકા છોડી અભયસિત હાઁસો મરિમરિ ॥

pratiksha_sadhana@yahoo.com

लुकला (छुसोर) मा विपश्यना-ध्यान

■ भिक्षु उदयभद्र

२०७१ बैशाख १४ गते बुधबार सोलुखुम्बु जिल्ला लुकलाको लागि टिकट बोकी धुक्क भई आन्तरिक विमानस्थल जाँदा बीच बाटोमा मौसम गडबडले गर्दा १२ बजेसम्म कुर्दा पनि मौसम सफा नभएको कारणले गर्दा जहाज उडेन। विश्वशान्ति विहारबाट त्यस दिन विहान मैलै सबैसँग बिदा लिइसकेको हुनाले कसरी विहार फर्क्ने जस्तो भयो, फेरी विहार नगए कहाँ जाने भन्ने दोमनका बीच विहारमै फर्किएँ। बोधिज्ञान भन्ने, एक दुईजना श्रामणेर र उपासिकाहरू बाहेक कसैलाई नभेटी खुसुकक कोठामा गएँ। भोलिपल्ट विहान ६ बजे विमानस्थल पुगिहाले, पुगेको केही बेरपछि उता सँगैजाने उपासक उपासिकाहरू पनि आइपुगे। विमानस्थलका कर्मचारीहरूले आज मौसम सफा छ भन्दा मलाई धेरै खुसी लाग्यो। तारा एयरको विमान लगभग ८:१७ बजेतिर उडेको थियो, ८:५३ मा लुकला विमानस्थलमा अवतरण गरियो। त्यहाँ पुग्दा त नौलो ठाउँमा आएको जस्तो भयो, वातावरण निकै सफा र स्वच्छ थियो।

१०-१२ दिन अगाडि विहारका श्रामणेर भावितोले ठट्चौली पाराले भनेको कुरा याद आयो- “भन्ते ! लुकला विमानस्थल डरलाग्दो छ है, खतरनाक विमानस्थलमध्येमा गनिने एक हो। तुरुत्तै यौटा राम्रो फोटो खिचेर मात्र जानु होला।” तुरुत्तै उनलाई जवाफ फर्काएँ- त्यस्तै केही भैहाल्यो भने पत्रिकामा फोटोसहित खबर छापिन्छ, म पुगेको अन्य देशहरूमा पनि यो खबर पुगिहाल्छ, तपाईंहरूले मेरो नाउँमा पाठ गर्ने, पुण्यानुमोदन गर्ने मौका पाउनु हुन्छ। धन्दा मान्नु

पर्दैन। आखिर जहाँ गएपनि कालगतिले कसैलाई छोड्दैन क्या रे ! मर्ला भन्ने डर लाग्दैन।” भनी जवाफ दिएको तर लुकला आइपुग्दा उनले भने जस्तै साँचै डरलागे जस्तो नै भयो।

लुकलामा खम्बु लजकी उपासिकाले हामीलाई भव्य स्वागत गर्नुभयो। चियापानपछि मलगायत Conducing Senior Assistant Teacher- Mr. Bhimvar Shing Thapa, Mr. Dorji Tshering Sherpa, Mr. Prakash Bir Shing Tuladhar, Mr. Mahesh Man Sing, Mrs. Madalasa Sing, Mr. Dadi Subedi छुसेरको गाउँतिर लाग्यौ। ध्यानशिविरको लागि निमा शेर्पाजीको घरतिर लाग्यौ र बीच बाटोमा स्वागतको लागि निमा शेर्पाकी धर्मपत्नी Cary। बाट हाम्रो स्वागत गरियो। फेरि घरमा पुग्दा त्यहाँ Mr. Nima Shrepa, Dr. Lakpa Norbu, Mingma Sherpa र एक जना लामाजीबाट हाम्रो स्वागत भयो। विशेषगरी ९० दिने ध्यान शिविरको मुख्य उद्देश्य भनेको नै निमा शेर्पाको नवनिर्मित भवनको उद्घाटनको लागि थियो। ध्यानभावना गर्नको लागि त्यस भवन धेरै नै उपयुक्त पनि थियो। हाम्रो शिविर 8 May 2014 बाट 19 May 2014 सम्म ९० दिवशिय शिविरको लागि ९० जना पुरुष तथा ३ जना महिला गरी जम्मा १३ जना योगीहरूले भाग लिएका थिए।

शिविर पुरा नहुँदै एकजना विदेशी महिला फर्किन्। शिविर अवधिभरि पुरुष साधकका लागि घरधनी निमा शेर्पा, डा. लाक्पा, भिक्षु मिमा शेर्पा र महिला साधिकाहरूका लागि मदालसा सिले धर्म सेवक भई सहयोग गर्नुभयो। कुनै

ବାଧାଵ୍ୟବଧାନ ଶିଵିର ସମାପ୍ତ ଭ୍ୟୋ । ଶିଵିର ସମାପନ ଭଏକୋ ଦିନ ନାମ୍ବେତିର ଲାଗ୍ୟୌ, ବାଟୋ ଧେଇ ଉକାଳେ ଓରାଳେ ଭେକଳେ ଯାତ୍ରା ସହଜ ଥିଏନ । ବାଟୋମା ମେରୋ ଭୋଲା ବୋକିଦିନେ ବୁଦ୍ଧା ଭେଟେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାକା ସାଥ ସହ୍ୟୋଗ ଗରେ । ଲଗଭଗ ୨ ଘଣ୍ଟା ଉକାଳେ ଚଢ଼ିଦୈ ଧାର୍ମିକ ଗଫ ଗର୍ଦେ ନାମ୍ବେକୋ ଦ୍ୱାରମେ ପୁଗ୍ୟୌ । ଭୋଲା ବୋକି ସହ୍ୟୋଗ ଗର୍ନେଲେ “ବୁଦ୍ଧଧର୍ମ ର କ୍ରିଶ୍ଚିଯନ ଧର୍ମମଧ୍ୟେ କୁନ ରାପ୍ରୋ ହୋ?” ଭନୀ ପ୍ରଶନ ସୋଧେ । “ଧର୍ମ ବ୍ୟବହାରମେ ପାଲନ ଗର୍ନେ ହୋ, ଜବର୍ଜିସ୍ଟି ଗରିନେ ହୋଇନ, ବିଧିଵ୍ୟବହାର ରାପ୍ରୋ ଗର୍ନେ, ସୁଖଶାନ୍ତିପୂର୍ବକ ଜୀବନ ଯାପନ ଗର୍ନେକେ ଜୁନସୁକେ ଧର୍ମ ମାନେ ପନି କେହି ଫରକ ପରେନ । ବୁଦ୍ଧଲେ ସୁଖଶାନ୍ତିକା ଲାଗି ଦେଖାଉନୁଭେକା ମାର୍ଗହର୍ଷ ପନି ରାପ୍ରେ ଛନ୍ତି ।” ଭନୀ ଜାଵାଫ ଫର୍କାଉଁଦା ଉନଳେ ପନି ବୁଦ୍ଧଧର୍ମ ରାପ୍ରେ ଛ, ତର ମ ତ କ୍ରିଶ୍ଚିଯନ ହୋ ଭନୀ ଜାଵାଫ ଫର୍କାଏ, ଉନି ଆଫନୋ ଘରତିର ଲାଗେ, ଉପକାରୀପୂର୍ଣ୍ଣ ସହ୍ୟୋଗକା ଲାଗି ସାଧ୍ୟାବଦ ଜ୍ଞାପନ ଗରେ ।

ନାମ୍ବେମା ଏକ ରାତ ବିତାୟୀ, ଅର୍କୋ ଦିନ ଠାମେ ଠାମୋତିର ଲାଗ୍ୟୌ । ଦୁଇ ଜନା ନାମ୍ବେକୋ ଏଡ଼ଟା ବିଦ୍ୟାଲୟମା ମଦାଲସା ସିଂହ ର ଦଦି ସୁବେଦୀହରୁଲେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀହରୁଲାଈ ଏକଦିନ ଆନାପାନା ଶିଵିର ଲଗାଉନୁଭ୍ୟୋ । ହାମୀ ଅର୍କୋ ଦିନ ଠାମେବାଟ ଫେରି ନାମ୍ବେ ଆଇପୁଗ୍ୟୌ, ନାମ୍ବେମା ଲାକପା ଡୋଲମା ଲଜମା ଲଜକା ସାଉ ସାଉନୀବାଟ ଭୋଜନ ଦାନ ଦିନୁଭ୍ୟୋ । ଦିଵଭୋଜନମା ଶେର୍ପାହରୁକୋ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରକୋ ଭୋଜନ ଆଲୁକୋ ରୋଟି ଦାନ ଦିନୁଭ୍ୟୋ । ଯଃରୀ ଧର୍ମ ଯାତ୍ରା ସଫଳ ପାର୍ଦେ ନାମ୍ବେବାଟ ଲୁକଳାତିର ଉକାଳେ ଓରାଳେ ଗର୍ଦେଗର୍ଦେ ଲୁକଳାକୋ ଖମ୍ବୁ ଲଜମା ଏକ ଦିନ ବିତାଈ 13 May 2014 ମା କାଠମାଡ଼ୀ ଫରିଯାରୀ ।

୧୦ ଦିଵସୀଯ ଶିଵିରକୋ ଲାଗି ଘରକୈ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗର୍ନୁଭାଈ ସହ୍ୟୋଗ ଗର୍ନେ ନିମା ଶେର୍ପାଜୀକୋ ପରିଵାରକୋ ଗୁଣ କହିଲେ ପନି ବିର୍ସିନ ସକିନ୍ଦେନ । ଲୁକଳା ଜାନକୋ ଲାଗି ମଲାଈ ଟିକଟ ଦାନ ଗର୍ନେ ଦାତା ଟିକାରାମଜୀକୋ ଅମୁଲ୍ୟ ଦାନକୋ ଅନୁମୋଦନ ଗର୍ଦଛୁ । ଲୁକଳା ଜ୍ଞାଦା ସହ୍ୟୋଗ ଗର୍ନୁ ହୁନେ ସବୈ ଉପାସକ ଉପାସିକାହରୁକୋ ଗୁଣଲାଈ ସମରଣ ଗର୍ଦେ ସବୈମା ନିରୋଗୀ, ସୁସ୍ଵାର୍ଥ ତଥା କଲ୍ୟାଣ ହୋସ୍, ମଙ୍ଗଳ ହୋସ୍ ଭନ୍ତେ କାମନା ଗର୍ଦଛୁ ।

ତିମୀ ନୈ ହୌ ଧର୍ମ

- ମୈୟା ପହରୀ

ମୈତ୍ରୀ ବାଲାଶ୍ରମ, ବନେପା

ହିନ୍ଦୁ ବନ୍ୟୌ, ବୌଦ୍ଧ ବନ୍ୟୌ, ବନ୍ୟୌ ଇସାଈ ପନି ମୁସିଲମ ବନ୍ୟୌ କତେ ପାଇୟା ଶାନ୍ତି ଭନୀ ତୈପନି ହାସେନ ମନ ଦିକକ ବନ୍ୟୌ ଫେରି ଅନି ବାଁଚ୍ୟୌ କୁଳତ ର ବେଦନାଲେ ଘେରି

ତିମୈ ଖାତିର ବଦ୍ଦୈ ଗଏ ଅନେକାଂ ଧର୍ମ ବିସାୟୀ ସବୈତିର ଆଫନୋ ପିର ର ମର୍ମ ଜୁରେନ ଉପାୟ ବ୍ୟାକୁଲ ଛୌ ଆଜ ପନି ମାନ୍ୟୌ ଅନି ଧର୍ମ-ଦର୍ଶନକୋ ପୋକୋ ଭନୀ

ବୌଦ୍ଧିକତାଲେ ବୁଦ୍ଧ ବନେ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ କୁମାର ସମାଜ ବୈଦିକ ଥିଯୋ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଉନକୋ ପରିଵାର ଉଠନ ସକେ ଆଫୈବାଟ ଉଠଛ ବିଶ୍ଵ ଅନି ମାନ୍ ଥାଳ୍ଛ ତିମୀନାଈ ନୟା ଧର୍ମ ଭନୀ

ଛୈନ କୋହି ବୌଦ୍ଧ ଯହାଁ ଛୈନ କୋହି ହିନ୍ଦୁ ଖୋଜ ପହିଲେ ହଦ୍ୟମା ଜ୍ଞାନକୋ ବିନ୍ଦୁ ମାନବ ମାନବବାଟ ନୈ ବନ୍ତୁ ଯୋ କର୍ମ ତିମୀ ନୈ ହୋ ପାପ ତିମୀ ନୈ ହୋ ଧର୍ମ

ବୁଦ୍ଧକୋ ଜନ୍ମଭୂମି ରାଷ୍ଟ୍ର ନେପାଲମା ସୁଖ-ଶାନ୍ତି ଫୈଲିରହୋସ୍ ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନେପାଲୀହରୁମା ଧାର୍ମିକ ଚେତନା ବିକାସ ହୋସ୍ ।

CANON Saving & Credit Co-Operative Ltd.

Swayambhu-15, Sanobharyang, Kathmandu

बौद्ध दर्शन- चित्तन्/समसामयिक चर्चा - ३

सम्यक् व्यायाम : के शरीर स्वस्थ राखने व्यायाम हो ?

✓ नागरेन

धेरै वर्षअधि एउटा राष्ट्रिय दैनिक अखबारमा एक जना लेखकले “बुद्धको आर्य अष्टाङ्गिकमार्ग” विषयमा लेख प्रकाशित गरेको थियो । सम्यक् व्यायाम विषयमा उनले लेखको थियो- मानिसको शरीर स्वस्थ राख्न निरोगी बन्न शारीरिक व्यायाम गर्न जरूरी हुन्छ । यो व्यायाम ठीक तरिकाले गर्नु नै सम्यक् व्यायाम हो । उनले शारीरिक व्यायामलाई नै जोड दिएर व्याख्या गरेको छ । यो पढेर मलाई साहै दुःख लाग्यो । भगवान् बुद्धबाट धर्मदेशना गरिएको आध्यात्मिक गहिरो अर्थ भएको, निर्वाणमा पुन्याउने आर्य अष्टाङ्गिक मार्गको ८ वटा अङ्गलाई ३ खण्ड शील, समाधि र प्रज्ञामा विभाजन गरिएको छ । पहिलो शील खण्डअन्तर्गत- १. सम्यक् वचन २. सम्यक् कर्मान्त ३. सम्यक् आजीविका पर्दछ भने दोस्रो समाधि खण्डअन्तर्गत ४. सम्यक् व्यायाम ५. सम्यक् स्मृति ६. सम्यक् समाधि र तेस्रो प्रज्ञा खण्डअन्तर्गत ७. सम्यक् दृष्टि ८. सम्यक् संकल्प आदिको आध्यात्मिक व्याख्या गरिएको स्पष्ट छ ।

दोस्रो समाधि खण्डअन्तर्गत पहिलो सम्यक् व्यायामको अर्थ शारीरिक व्यायाम हो भनेर हल्का सामान्य अर्थ लगाएर लेख प्रकाशित गर्नु दुःख लाग्दो छ । कुनै विषयमा कलम चलाउनु पूर्व लेखकले सो विषयको अध्ययन चित्तन मनन गरेर, नबुझेको विषय विद्वान, ज्ञाताहरूसित सोधेर, सिकेर कलम चलाउनु बुद्धिमानी हुन्छ । गलत ढङ्गले विषय संप्रेषण गर्दा पाठक सबैमा भ्रम पैदा हुन गई अनर्थ हुनजान्छ । साथै लेखक र अखबारको स्तर पनि तल भर्छ । यसो नगर्न सिकार्ल लेखकहरू र संपादकहरूलाई विनप्रताकासाथ म राय सल्लाह सुभाव दिन चाहन्छु ।

आर्य अष्टाङ्गिक मार्गअन्तर्गत “सम्यक् व्यायाम” गहन अर्थ भएको आध्यात्मिक अभ्यास हो । मानिसको मन वा चित्त साहै चंचल, निर्वल, अस्वस्थ अथवा रोगी छ । हामीले यो मन चित्तलाई एकाग्र, सवल, स्वस्थ, दृढ र आध्यात्मिक बनाउन मानसिक व्यायाम वा अभ्यास बराबर गर्नु पर्दछ । जस्तै शरीर बलियो र स्वस्थ बनाउन शारीरिक व्यायामको खाँचो पर्दछ ।

मानसिक व्यायाम वा अभ्यासलाई सम्यक् व्यायाम अन्तर्गत “चत्तारो सम्पद्धानं” अर्थात् चार सम्यक् प्रधानमार्गको व्यायाम वा अभ्यास भन्ने बुझिन्छ । यहाँ सम्यक् व्यायामको अर्थ चार सम्यक् प्रधान मार्गको अभ्यास वा व्यायाम हो । पाली भाषामा चत्तारो सम्पद्धानां सूत्र यस प्रकारका छन् ।

उप्पनानं पापकानं धम्मानं पहानाय वायामो,
अनुप्पन्नानं पापकानं धम्मानं अनुप्पदाय वायामो,
अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पदाय वायामो,
उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं भियो भावाय वायामो ।

अर्थात् उपरोक्त सम्यक् व्यायामअन्तर्गत चार सम्यक् प्रधान व्यायामको निरन्तर अभ्यास गर्नु आवश्यक हुन्छ । प्रथम आफूमा उत्पन्न भएको पाप स्वभाव जस्तै लोभ, क्रोध, मोह, द्वेष आदिलाई प्रहाण वा नाश गर्न मानसिक अभ्यास, परिश्रम वा व्यायाम गर्नु पर्दछ । दोस्रो, आफूमा उत्पन्न नभएको पाप स्वभावलाई उत्पन्न हुन नदिने मानसिक अभ्यास वा व्यायाम गर्नु पर्दछ । तेस्रो आफूमा उत्पन्न नभएको कुशल धर्म-स्वभाव जस्तै मैत्री, दया, करुणा, सहनशिलता, क्षमा, मुदिता, उपेक्षा आदिलाई आफ्नो हृदय वा मनमा उत्पन्न गर्न निरन्तर अभ्यास वा परिश्रम गर्नु पर्दछ । चौथो आफ्नो मन वा चित्तमा उत्पन्न भएका कुशलधर्म गुणहरू जस्तै दया, करुणा, मैत्री, क्षमा, मुदिता, उपेक्षा आदिलाई बारम्बार उत्पन्न होस् भनी मानसिक अभ्यास वा व्यायाम गर्नु पर्दछ ।

यी चार प्रकारका भावना गरी मानसिक अभ्यास, परिश्रम वा व्यायाम गर्नुलाई नै सम्यक् व्यायाम भनिन्छ । यो सम्यक् व्यायामले विभिन्न कलेषहरू जस्तै लोभ, मोह, क्रोध, घृणा, अहंकार, भय आदिलाई विस्तारै कम गर्दै लगेर चित्तलाई विशुद्ध गरेर निकलेष गरिसकेपछि मनुष्य अध्यात्मतिर उन्मुख भएर मार्गफल अर्थात् श्रोतापति, सकृदागामी, अनागामी, अरहन्त निर्वाण मार्गतिर अगाडि बढन सहयोगी बन्दछ । यसैलाई भगवान् बुद्धले देशना गर्नुभएको आर्य अष्टाङ्गिक मार्गअन्तर्गत सम्यक् व्यायाम भनिन्छ । अस्तु ॥

भवतु सब भूलं ।

कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ?

- पुरनबहादुर शाक्य, तानसेन

सप्तरङ्गी इन्द्रेणीको, सातौ रङ्गमा ।
प्रकृतिको सुन्दर, हरियालीको बीचमा ॥
सागरको गहिराइमा, नदीको तरङ्गसंगै ।
कुन लहरमा, कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ? ॥

रक्त पिपासु रगताम्य, त्यो लडाइँको मैदानमा ।
आतंकवादी बन्दुकको, त्यो नालमा ॥
सामूहिक, संगठित विधवंसको धरापमा ।
म खोजी रहेछु, कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ? ॥

लुम्बिनीको त्यो, घनघोर जंगलमा ।
बोध-गयाको पीपल रुखमुनि ॥
कुन ध्यानमा मग्न छौ, सबै प्राणी जागिसके ।
घात, प्रतिघात होला, म भन्दैछु कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ? ॥

सारनाथको 'पञ्चभद्रवर्गीयबीच' म खोजिरहेछु
बहुजन हिताय बहुजन सुखाय श्लोक सुनाइरहेछु
बुद्धिमा विकृतिपस्न नदिन, त्यो तिम्रो दर्शन
म सबैलाई सुनाइरहेछु कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ?

मैत्री र करुणारूपी, भावना जगाई ।
सबै प्राणीको हित, र उद्धारको लागि ॥
संघर्षमा लागिपरेका, हे महामानव !
धर्तीसित म सोधिरहेछु, कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ? ॥

जन्म र मरणको, बीचमा भौतारिरहेको ।
यो मानव शरीर, आखिर कुन लोकमा पुग्ने हो ॥
जन्मनु, मर्नु आखिर, नित्य नै छ यस धर्तीमा ।
साक्षात् तिमीलाई, भेट्न चाहान्तु कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ? ॥

हिम-शिखरको उच्च, उचाईमा छौ कि?
सर्वत्र मानवको, मन-मन्दिरमा छौ?

विहारमा छौ कि चैत्यमा, यो मनको अन्तर मनमा ।
म मापन गर्दै छु, कहाँ छौ कहाँ बुद्ध ?

असंख्य भिक्षुगण, उपासक, उपासिकाबीच ।
महापरिनिवारण स्थल, त्यो कुशीनगरमा ॥
चिर-निन्द्रामा निदाइरहेका, जगतको शास्ता ।
दुई हातजोडी बन्दना गर्दैछु, कहाँ छौ कहाँ बुद्ध?

राष्ट्र हितार्थ

- राज शाक्य, ल.प.

प्रज्जवलित होस् तन-मनमा देशभक्ति ज्योति
भेदभाव बगाई संचित गर एकता शक्ति
हिंसा युद्ध क्रान्तिले कहाँ पाउँछ सुखशान्ति
प्रेम अहिंसा सद्भावले पलाउँछ मृदुल शान्ति ।

नअपनाओस् धर्मिरो स्वभाव देशका नेताहरूले
मौरी होस् नेता, मह खान पाओस् जनताल
बृद्धि होस् देशमा व्यापार उद्योग धन्दा
विदेशको कमारो हुन नपरोस् नेपाली जनता ।

मति राम्रो भए गति राम्रो हुन्छ देशको
मन शुद्ध बनाउन उपदेश मनन् गर बुद्धको
त्याग वैमनष्य अराजकता होडबाजी सत्ताको
निष्पक्षता सूर्य सरह भई, सेवा गर राष्ट्रको

शहीदहरूको सप्ना स्वतन्त्र लोकतन्त्र धर्मनिरपेक्ष नेपाललाई
नभन हिन्दूराष्ट्र हुनु पर्छ, विदेशीको दलाल भई
अलकापुरी बनाऔ नेपाललाई, बहुल धर्मरशिम फिंजाई
तेरो मेरो अहंभाव त्यागी सप्रेम एकताबद्ध भई ।

“अनिच्छावत सद्ग्वारा, उप्पादवयधम्मिनो ।
उप्पजिज्ञत्वा निरुजभन्ति, तेसंवृपसमोसुखोति ।”

जन्म :
वि.सं. १९८४ अशोज ९
चतुर्दशी, कृष्णपक्ष

देहअवसान :
२०७१ बैशाख ११
दशीमी, कृष्णपक्ष

थुगु विश्वशान्ति विहार दायक समितिया दुजः श्री प्रदीप शाक्यया
पूजनीय पिता मोतिलाल शाक्य परलोक ज्युगलिं वस्पोलयागु सुगति
लिसे निर्वाण कामना यासे श्रद्धाङ्गली देहानागु जुल ।

प्रार्थी
विश्वशान्ति विहार दायक समिति ,
विश्वशान्ति विहार, मीनभवन, नयाँ बानेश्वर, यै ।

बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा
सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।
सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना
विकास होस् ।

इन्द्रेणी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

गुरुजुधारा, काठमाडौं, फोन नं. ४३१५३४४, फ्याक्स : ४३१०४५८

लाभरत्न तुलाधर

नेपालभाषा

गणतान्त्रिक नेपालं “धर्म” पाठ्याङ् मर्ख

धर्मनिरपेक्षता भीम ब्हवलय्

२०४६ या जननान्दोलनया इवलय् हे नेपाःया हिन्दू पीडित जनतां “धर्मनिरपेक्षता” माग यानाः विशाल प्रदर्शन यात । तर हिन्दू राज्य’ नाम शासन-शोषण याये पल्के जूपिसं १५ दैँ तक मताःछू याना हे च्वन । २०६३ स धाःसा आक्भाकां धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र धकाः घोषणा यानाःलि राजतन्त्र क्वःथलाः लोकतान्त्रिक गणतन्त्र न घोषित जुल । भौतय् थथे धकाः बयःबय् याःसां भीगु सामाजिक सांस्कृतिक ढाँचा उक्तव्येक हिला: न्व्यज्याके ताःमलानाच्वन ।

“धर्म” या खोलय् अर्थम् !

पुलांगु संविधान सभाय् मध्यःगु सः, निकःगु (हालया) सभाय् हाकर्न व हे तनावने धुङ्कूगु हिन्दूराज्य’ राग खःथेमखुथे ताये दयाच्वन । थुकिया आशय धयागु न हिन्दूधर्मया वा हिन्दू समाजया पक्षय, न बहुसंख्यक धार्मिक समुदायया हितय् । बरु राजतन्त्रया छत्रछायाय् धर्म-संस्कृति या किचलय् थःपिनि वर्गिय व जातीय स्वार्थ तिप्पकीपि धैँय्, कुसि व सुलुप्या: थुजोपिस रजाइँ यायेगु दिवाच्वन धाःसा खः । थव कुत्सित मनसाय पूवनीगु आसय् इमिसिं आपालं हे भूठा ख जनताय् प्रचार यानाजूगु दु ।

हिन्दू राज्य’ धायेत जनमत गो?

इमिगु क्यनेवा थे धाथे हे धर्मप्राणपि खःसा असत्य व भ्रमया मिथ्या प्रचार दिकाः सत्यनिष्ठ व कर्तव्य परायण जुइमाः । इमिगु प्रचार सामाग्री खनेदुगु छु मनगढन्त कात्पनिक खै थथे- नेपाःया जनता ९९% हिन्दू, ऊँ कार माने याइपि बौद्ध, जैन, सिक्ख सकले हिन्दू, विश्वयय निगु अर्ब हिन्दू, नेपाः पौराणिक कालनिसे वैदिक समातनी, धर्मनिरपेक्ष जुलकि गौवेश रक्षा मजुइगु, नेपाःयात डलरया लालचीतसे जक “धर्म निरपेक्ष” धाःगु, थथे यायेत जनतमत संग्रह याकेमा: आदि । मुलु दयेकेत पा स्यकीपि

थुजोगु भ्रामक प्रचार सुँ प्रभावित जूगु मदु, न सचेतपि, न सोजापि । बरु छगू डेढ-अक्कली पुरोहित वर्गया छु मनूत धाःसा इमिगु सलय् सः: तनेथे सनाच्वागु खनेदु । थुमिगु तर्क दु- धर्मनिरपेक्ष संविधान वलकि नेपालय् न भारतय्थे इसाइ व मेमेगु धर्म माने याइपि अप्वया, अर्थात् थनया जनतां थःपिनि कुलधर्म त्वःता मेमेगु धर्म ग्रहण याइ ।

-“हिलेधुङ्कूगु परिवेशय् भीगु कुल कुलायन व सद्वर्मयात दीर्घायु यायेगु गुकथ? न्व्यु पुस्ता नुगलनिसे प्रेमपूर्वक ग्रहण याःसा हे जक थव ज्या सम्भव जुइ । उगुनिम्ति पुलांपिसं अन्यश्रद्धां जक हनाच्वंगु धार्मिक रितिथिति व सामाजिक मान्यता आदिइ ईयात मल्वये धुङ्कूगु अन्यविश्वासय् देतनाच्वंगु अवैज्ञानिक विधिविधान आदिया पुनःमूल्यांकन यायेमाल” .

थ खैय् उकि दम मदु, छायाधाःसां धर्मान्तरणया ज्या पंचायतया इलय् ने जुल, बहुदल वसेलि थव अझ तीब्र गति जुल । थुकियात पनेत थव हे वर्ग थःपिनि पाख्वे गुगु ठोस व प्रभावकारी गतिविधि ने न्व्याके मफुनि ।

न्व्यु पुस्ता सांप्रदायिक मयाये

न्व्यु व आकर्षकय् ध्यान वनीगु मनूया स्वभाव खः । थव खै साहित्य, संगीत व कलाय् जक मखु धर्मया मामलाय् ने लागु जुइ । थव हे सत्ययात आत्मसात यानाः न्व्यापाया धर्माचार्यपिसं थःपिनिगु धर्मय् वःगु विकृति व विसंगति ईकथं ल्वयेक परिष्कृत व परिमार्जित यानाः समाजय् ल्यकातल । उबले सिबे आः प्रतिस्पर्धा यायेमा:गु चुनौति खडा जुल । तर भी धर्मगुरु व आचार्य धाःपिसं थवयात माछि महसूस याःगु खनेमदु । थव हे हुनि न्व्यु पुस्ता परंपरागत धर्म भंभं तापाक च्वन ।

मानसिक /बौद्धिक विकास हे : सद्वर्म

थौया मू न्व्यसः खः हिलेधुङ्कूगु परिवेशय् भीगु कुल कुलायन व सद्वर्मयात दीर्घायु यायेगु गुकथ? न्व्यु पुस्ता नुगलनिसे प्रेमपूर्वक ग्रहण याःसा हे जक थव ज्या सम्भव जुइ । उगुनिम्ति पुलांपिसं अन्यश्रद्धां जक हनाच्वंगु धार्मिक रितिथिति व सामाजिक मान्यता आदिइ ईयात मल्वये धुङ्कूगु अन्यविश्वासय् देतनाच्वंगु अवैज्ञानिक विधिविधान आदिया पुनःमूल्यांकन यायेमाल । विज्ञानसम्मत सिद्धान्त व दर्शनयात सर्वोपरि थासय् तयाः व्यापक सुधार व पुनःनिर्माण यायेमाल । थव हाथ्या सामना यायेत व्याक धार्मिक संघसंस्था व धर्मगुरुपि च्वनाः निरन्तर मुँज्या व अन्तरक्रिया याना वने माल । अस्तु ॥

सुखं च्वनेत दुःख सह याये

- हेरारत्न शाक्य
युवक बौद्ध मण्डल

थ संसारय भिं मभिं निता स्वभाव दहे दइ
भिं थथ्याई मभिं कवथ्याः स्वभाव जुइ
थथ्याः थाय् थाहाँ वनेमा भचा थाकु धाइ
कवथ्याः थाय् कवाहाँ वनेत सकस्यां अःपु हे धाइ

मनूत अःपुगु न्हयाइपुगु अप्पो यह मा: जुइ
ता: बिङ्गु थाकुगु सयेका नं पाले याये थाकु चाइ
थाहाँ वनकि सिहे स्यु भीपिं च्वय् थ्यनी
कवाहाँ वने न्हयाइपु धाधां भीपिं कवय् जक थ्यनी

तथागत बुद्धया उपदेश न्यंसा थाहाँ वने फैगु जुइ
थाहाँ वना दुःख तका जीवन मुक्त यायेगु जुइ
कवाहाँ वनीपिं अपाय गति चाहिलीपिं जक जुइ
आपाः आपाः दुःख सिया शास्ति नये मालीगु जुइ

दुःख, कष्ट, पीरु फये सुयां मयः गुबले नं मयः
सुखं याउक ल्वय् मज्वीक न्हयावले म्वाये यः
सुख यःपिनिसं दुःख जूसां सुख मा: जुइमा:
उकिं बुद्धं क्यंगु लंपुइ लिमच्यूसे न्हयावनेमा: ।

च्वया वन आमणेर सुदर्शनं

- शान्तरत्न शाक्य, लगं-ये ।

च्वया वन आमणेर सुदर्शनं
“खुलु खुल मिं थ मन !”
मसिया मथुया भीपिं थन,
तुयू थासं स्वुंथासय् वनाच्वन ॥१॥

“तज्याः भ्यगःया मतिनाय् प्यपुनाः”
मू मद्गु जिन्दगी हनाच्वन ।
निरिह प्राणीया गः कियाः
धर्म-संस्कृति लुकुं छिनाच्वन ॥२॥

“छिमिगु तुति नं छिमिसं चुयाः
अमृतपद नं छिमिसि हेला ।”
धाल नं धर्म-संस्कृति देश चलन
धा धा प्रमादी जुयाच्वन ॥३॥

“जि जि जक धा धा “भी” धाये ल्वःमन”
अन्ध श्रद्धा-भक्ति सेवाभाव तन ।
“काल विल उगु थुगु छति मदुगु”
निवाणिया च्वः त्वःफिका च्वन ॥४॥

“चेतन च्याकाः अज्ञान न्हँकाः
बुद्ध वृगु खः थौ हे दं ! धाल नं ।”
बुद्धयात “फवगि र्खाः” धाम्हेसित
“नेपालभाषा परिषदं हनाच्वन” ॥५॥

**पापको फल भोग्नु नपरेसम्म मूर्खले आफूले गरेको खराब कामलाई
महजस्तो ठान्दछ । तर पापको फल भोग्नुपर्दा दुखित हुन्छ ।**

- धम्मपद

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

हवनाछ्ँ, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं ।
फोन: ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स : ४२१६१६७

Faith without Knowledge

✉ Prof. Suwarna Saky, Ombahal, Kathmandu

There is a need of faith in any things of man. The humanity does'nt remains without aith. The child is nursed by the faith of parents and children faithfully awaken parents. The loving kindness and compassion is expanded through the faith. The virtue or Karma (moral duty) without aith does not become fruitful. Not only has the issue of religion, the great importance of faith existed in every phase of life. The vigor doesn't come in any place or any work without the faith. In the field of religion, the magnitude of faith remains very high. Buddha has described the types of faith. If one can read and memorize the types of faith thoroughly and can explain it, such type of person is applauded in the society. The one who knows the faith topic feels proud by thinking himself wise. There are also devotees who become content by thinking that they have sent their parents of heaven parents to heaven after finishing the *Sraddha* (ceremony done in the honor of deceased) worshipping to their deceased parents. The faith is praised everywhere.

Faith is the compulsory thing for man. There will be no man who ignores the obligation of faith. Those without faith are called inhuman. Even if the person is very much poor, uneducated but if he is faithful, all desire such person. The faithful man never has to remain hungry. If a person becomes poor and uneducated by being faithful; he will get food by only becoming a servant, even the thief, thug and wicked loves the person who shows faith on them. The explanation of faith in this world is infinite.

Having faith in men is an excellent obsession. If one adds knowledge in aith, it will be exceedingly good. If there is no knowledge having faith, then the worth of faith will be diminished. For example, through born as man is he is blind, and then the worth of the body will get reduced. The blind cannot distinguish the colors of objects though others have told him about it and he has to rely on others belief. They will be obliged to follow what others say. If there have been eyes the importance of body would have been increased suitably. Similarly, if there is knowledge along with faith the subject and character of subject will be recognized

"Even though there are many qualitative aspects of faith, the faith without knowledge will be very dangerous to the society. According to the Buddha who awakens the humanity, there are many evils in this earth, kind-men remains few and people should think himself about every thing, others should not cheat him."

well. As trust is the basis for the blind, the saying, action and excitement of others will become foundation in the faith without knowledge. The knowledge without faith will suspend even the reality in another side.

Worship, manner, devotion and offering etc are all the parts of observance of faith. This worship, orering and all such things are done with aith. If there remains the lack of knowledge upon this faith then these organs of religion will become cripples. Buddha has mentioned the rule of worshipping by describing the aim of worshipping. Budha has also including the significance of manner, devotion and offering along with the worshipping in his discourse. No follower of Buddha should doubt that if one has conducted worshipping, devotion and offering by understanding the Budha's discourse in opposite way, then its outcome becoming opposite, there will be destruction and disconsolation to self and others both. Those who carry out Buddha's teachings by learning and understanding it should have knowledge of things becoming reverse or right. This is the topic one should consider. The faith along with knowledge will raise the society. It is also considereable that the faith without knowledge creates discord in the society. It is also notnecessary to explore that the quarrel, violence and restlessness makes man bear trouble. Therefore, we should remember that there would be no good by applying the reverse way in the name of worshipping and running the religious programme. In most of religious programme or worshipping these days, the things are done randomly in the name of making it workable. But in those people possessing the workable attitude, there seems no feeling of study and

understanding of Buddhism. It is also seen that the thing that is prohibited is being offered and the things that is inappropriate is being done.

It seems as is one has forgotten the teaching of Buddha. It is also seen that if one has forgotten to be faithful in worshipping and the politeness of worshipping by decorating the worshipping place very colorfully, remaining busy in consuming food and drink, remaining busy in talk etc. even when the Buddhist organizations that runs Buddhist programmes organizes the programmes, it doesn't seem that they have given attention and understand the Buddha's saying which are like law and order for Buddhists. It is not seen that the responsibility and idea according to Buddhism have been taken in Buddhist activites. The questions has been raised too whether one apply the action, things and behavior according to Buddha's discourse or run time by making programme self willingly in order to publicize Buddhism. Even there seems no discussion held about where one should make utilize of Buddha's teaching in today's context. If we are to view today's procedure of Buddhist activity, it seems that the deceitful, showy and superstitious programme have been run.

There comes a challenge in the conservation of religion today. It is not enough to look only on the surface level in religious sector but the internal under grounded level shoul be watched. The religious condition is seen as if one things in face and another in heart. There seems no account of where thaе peace has reached and how many have understood the religion. It is also seen that in saying it is religion but in reality it is different types of whirlpool remains, this is also considerable. Today's religious devotees seem weak in thing about bringing the emotional unity in religion. Those who sing devotional hymns do not give attention towards how many people listen to it and how much he himself understood, but he looks upon the lighted lamp (*Arati*) that have many persons have appreciated it. Such condition had made as if the importance of religious hymns have been lost. It is seen that people are being lost from the self-reliance in religion. The activities do not seem headed in the

qualitative action that improves the character. It seems as if people are heading towards trivial things rather than major and proper religious matter. If the hand of time server becomes active in the religious works then there will be entertainment and personal influence instead of awareness and there will be heap programme of veneration. There should not be worshipping by making disharmony and it won't be right to have such devotion. Similarly, there will be reverse action of let the good faith last for long period if one runs after the wrong activity even though it was told by the Buddhist organizations.

There are also devotees without knowledge who makes others fool in every fiedl. This sort of devotees without knowledge provides company to thief and liars. It cannot be said that there won't be some who shows faithful feeling outwardly only and lives by cheating others. Some are also seen rigid though they remain faithful withou knowledge. Those who keep faith alone without knowledge also keeps ego. We should also not turn back to say that the fake religious followers also pretend to be faithful and remain as if a crane is aiming for fish. It is also not rare to see that the imitators splash mud to gentle and meek and appears to layman. The real committed religious wise and virtuous personality will be threat to wicked and religiously unaware peope because they cannot fraud the learned ones and their cunnigness does not get success in front of them.

Even though there are many qualitative aspects of faith, the faith without knowledge will be very dangerous to the society. According to the Buddha who awakens the humanity, there are many evils in this earth, kind-men remains few and people should think himself about every thing, others should not cheat him. It is the duty of real follower of Buddha to continuously devote the light the lamp of faithful people with the knowledge in order to make faith advantageous to man. It is essential to be aware towards the distrust that enters into faith all the time so that Buddha's teaching becomes fruitful and the welfare of human being is fabricated.

**बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।
सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।**

राजधानी बयत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौं ३१, फोन : ०१-४२९९२५२

Nobel Peace Laureate Aung San Suu Kyi Visits the Birthplace of Buddha

Aung San Suu Kyi received a warm welcome at the Dharmakirti Vihara at Naghal, Kathmandu when she visited on June 16, 2014. Students and teachers of the local Prabhat Secondary School stood in a queue to welcome the Nobel Peace laureate and world famous democratic leader of Myanmar, was making a visit to her old home. She had spent nine months at the Vihara forty years ago in 1974.

The enthusiastic crowd, who seemed so eager to be in her presence, showered her with bouquets of flowers and silk shawls. Deputy Prime Minister Prakash Man Singh escorted Suu Kyi to Dharmakirti Vihara, also known as the Shreegaha Vihara. Suu Kyi spent about two hours at the Vihara with guruma Dhammadawati under whose guidance she had spent nine months taking lessons on Buddhism forty years ago and in turn Aung San Suu Kyi had taught her English language and run English classes for other students. She spent her time learning about Buddhism and teaching English to others, said the general secretary of Shree Gha Vihar Development Committee Guhya Ratna Shakya. She was a good, compassionate teacher. Guruma Dhammadawati herself also, however, has spent 14 years in Myanmar for her studies.

Guruma Dhammadawati, officials of the Shreegaha Development Committee, and social workers congratulated Suu Kyi, who said that she remembered the bygone days at the Vihara vividly. After the formal program, Suu Kyi spent some intimate moments with guruma Dhammadawati, who offered her blessings to Aung San Suu Kyi and prayed for her eternal happiness. I am very much influenced by the sacrifice, dedication and wisdom of lord Buddha, Suu Kyi said. My struggle began when I was in Nepal. I'll always remember Nepal and my beloved guruma and shall come back when time permits. She also said that Nepal was a pilgrimage site for all Buddhists and peace lovers of the world.

Suu Kyi visited Lumbini on June 15. At Lumbini she said that if we are able to discard our lust for weapons and follow the path of Buddha, peace will prevail in the world and the foundations of democracy will eventually be strong. She said that her happiness knew no bounds as she at last could visit Lumbini after so many visits to

Nepal. She visited and worshipped at the Myanmar Temple in Lumbini.

Acharya Karma Syangbo Lama, the vice chair of the Lumbini Development Trust and Bal Krishna Panthi, the Chief District Officer of Rupandehi District, gave Suu Kyi the latest information on Lumbini and recent developments.

The advocate of democracy for Myanmar and the world, Suu Kyi, came to Nepal at the invitation of BP Memorial Trust to mark centenary birth celebrations for the late Prime Minister BP Koirala. She delivered a speech on 'Relevance of Social Democracy in the Contemporary World' on June 14. During her stay in Nepal, Suu Kyi met the President, Prime Minister and the heads of different political parties of Nepal.

Aung San Suu Kyi had visited Nepal in 1960 when her mother was the then Burmese ambassador to Nepal and a few times after that in 1974, with her husband. She has written 'Let's Visit Nepal', a book to promote Nepal in the international arena. The Nobel peace laureate and leader of Myanmar's National League for Democracy returned to Myanmar on June 16, concluding her brief visit to the country.

Source : <http://enews.buddhistdoor.com/en/news/d/47058>

बौद्ध गतिविधि

लुम्बिनीमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन

विश्वसम्पदा सूचीकृत बुद्धको जन्मभूमि लुम्बिनीको सम्पदा र संस्कृतिको प्रवर्द्धन, सुरक्षा एवं संरक्षण गर्ने उद्देश्यसहित (International Buddhist Conference on Promotion, Protection and Preservation of Buddhist Culture and Heritage) थेरवाद बुद्धिष्ठ एकेडेमी, नेपाल र सितागु इन्टरनेसनल बुद्धिष्ठ एकेडेमी, म्यानमारको संयुक्त तत्त्वावधानमा बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी परिसरमा आगामी कार्तिक २ देखि ५ गतेसम्म (15-18 November, 2014) अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनको आयोजना गरिने मूल आयोजक समितिका अध्यक्ष डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले वक्तव्य जारी गर्नुभएको छ । यसैगरी सम्मेलन अवधिभित्र विशेषतः “१) बौद्ध सम्पदा क्षेत्र लुम्बिनीको सुरक्षा एवं संवर्द्धन, २) विश्व बौद्धसम्पदा क्षेत्रहरूको सुरक्षा एवं संवर्द्धन, ३) बौद्ध संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्द्धन, ४) बौद्ध शिक्षा प्रणाली” गरी मूलतः चारवटा विषयमा केन्द्रीत हुने भनी थेरवाद बुद्धिष्ठ एकेडेमी, नेपालका अध्यक्ष डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर तथा सितागु इन्टरनेसनल बुद्धिष्ठ एकेडेमी, म्यानमारका अध्यक्ष डा. भिक्षु जाणिस्सर महास्थविरले संयुक्त रूपमा हस्ताक्षरित पत्रमार्फत जानकारी गराउनुभएको छ ।

मातातीर्थ परियतिद्वारा जूस दान

१६ बैशाख, काठमाडौं । आमाको मुख हेन दिनमा मातातीर्थ बौद्ध परियति शिक्षा तथा मातातीर्थ विहारको आयोजनामा जूस दान कार्यक्रम संचालन गरियो । चतुब्रह्म विहार, मातातीर्थका परियति विद्यार्थीहरूको धार्मिक संगठन Youth Dhamma Family (Y.D.F.) को व्यवस्थापनमा कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । परियति विद्यार्थीहरूको धार्मिक गतिविधिमा संलग्नताको अलावा उनीहरूको सामाजिक उत्तरदायित्व बहन क्षमताको विकासमा टेवा पुगोस् भनी कार्यक्रम संचालन गरिएको कुरा संचालक भिक्षु पियदस्तीले बताउनुभयो । साथै उनले विगत ४ वर्षदेखि निरन्तर संचालित जूस दान पुण्यकार्यलाई अबका वर्षहरूमा पनि निरन्तर दिने प्रतिबद्धता जाहेर गर्नुभयो । दाताहरूबाट प्राप्त आर्थिक सहयोगले करिब तेहससय लिटर जूस वितरण गरिएको संयोजिका यशोधा महर्जनले बताउनुभयो । कार्यक्रममा अमेरिकाबाट नेपाल आउनुभएका भिक्षु धम्मपालको सहभागिता एवं भन्ते-गुरुमाँहरूको

समेत सक्रिय सहभागिता रहेको सहसंयोजिका ओमिजिना महर्जनले बताउनुभयो ।

बौद्ध जान्न भट्टराई कक्षा १ मा भना

३ जेठ, काप्रे । एमाओवादी नेता डा. बाबुराम भट्टराई काप्रेको बालुवास्थित रानीपानी परियति केन्द्रले संचालन गरेको बौद्ध-दर्शनमा आधारित शिक्षा लिन कक्षा १ मा भर्ना भएका छन् ।

पञ्चशील इनार, पञ्चशील विश्रामालय, परियति आजाद सेवा, पञ्चशील र मंगलसूत्र शिलालेखले पञ्चशील समाज निर्माण गराउने उद्देश्यले सातवर्षदेखि बालुवामा परियति कक्षा संचालन भइरहेको छ । धर्म, ध्यान र भजनकीर्तनका लागिभन्दा पनि आफू विशुद्ध विचार र दर्शनका लागि कक्षा १ मा भर्ना हुनाएको भट्टराईले बताए ।

भट्टराईको पुराना कक्षा साथी परियति कक्षाका गुरु ई. दिनेश चौधरीले विगत सातवर्षदेखि सो क्षेत्रमा परियति शिक्षा दिइरहेका छन् । कुनैपनि जाति, धर्मको द्वन्द्वको अन्त्य गर्दै पञ्चशील नमूना विकासको प्रस्तुति दिन परियति शिक्षा सुरु गरेका छौं, चौधरीले भने । रानीवन ग्राम सेवा केन्द्र, रानीपानी परियति केन्द्र, परियति आजाद सेवा तथा आजाद उमाविले परियति शिक्षामा भूमिका खेलिरहेको उनले बताए ।

परियति शिक्षाको कक्षा १ मा अध्ययन भर्ना भएपछि भट्टराईले एमाओवादी सिद्धान्त पनि बौद्ध-दर्शनमा आधारित रहेको बताए । बुद्धले दिएको सन्देश सबैले अनुशरण गर्न आवश्यक छ, यसले समाज र देशलाई नै सत्त्वार्गमा डोन्याउन सक्छ उनले भने, एमाओवादीको दर्शन पनि बुद्धधर्ममा आधारित छ ।

बालुवामा कक्षा ७ सम्म विद्यार्थी अध्ययन गर्न भएका छन् भने १० कक्षापछिको शिक्षा भियतनाम र थाइल्याण्डमा मात्रै सम्भव भएको चौधरीले जानकारी दिए । सात वर्षको बीचमा प्रणाली र व्यवस्थापन क्षमताको अभावले केही काम सम्पन्न गर्न असजिलो बनेको उनले बताए । परियति सेवा केन्द्र आजादले ठूलो सिंचाइ कार्यालय, घरेलु सीप र स्वास्थ्य तालिम, मुटिठ दान, ५१ घरमा थोपा सिंचाइ र १८ वटा इनार निर्माण गरेको छ ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा अतिथि प्राध्यापकका रूपमा

प्राधापन गरिरहेका भट्टराई काखेको पुरानो विद्यालय आजाद उमाविको कक्षा १ मा भर्ना भएको प्रधानाध्यापक प्रल्हादप्रसाद तिमिल्सिनाले जानकारी दिए । कक्षा १ मा नेता भट्टराईको ४७ जना साथी रहेको तिमिल्सिनाले बताए । भने, 'म पनि पूर्वप्रमकै कलासमेट हुँ । डा. भट्टराईले कक्षा १ मा भर्ना उनकै साथी चौधरीले गराएका हुन् । -केशवराज पौडे

बरेजु गुठी गठन

३ जेठ, तानसेन जिल्लाका वज्राचार्यहरूको भेलाले बुद्धरत्न शाक्यको अध्यक्षतामा २५ सदस्सीय तदर्थ समिति गठन गरेको छ । गुठीको उपाध्यक्षमा केशवलाल वज्राचार्य, महासविमा विनयराज वज्राचार्य, कोषाध्यक्ष प्रविणबहादुर वज्राचार्य र सचिवमा सुरेशमान बुद्धाचार्य रहनुभएको छ । यसरी नै सदस्यहरूमा नारायणबहादुर वज्राचार्य, रमेश वज्राचार्य, दिनेश वज्राचार्य, राजेश वज्राचार्य, गृहपति शाक्य, किशोर वज्राचार्य, दिपेन्द्रकाजी शाक्य, राजेशकाजी शाक्य, संजयराज शाक्य, विरेन्द्रराज शाक्य, त्रिरत्न शाक्य, महेशलाल शाक्य, दिपेश वज्राचार्य, महेशमान वज्राचार्य, मनिषलाल वज्राचार्य, बसन्तलाल वज्राचार्य, धिरज वज्राचार्य, प्रविणराज शाक्य, मनिन्द्र वज्राचार्य र शैलेन्द्र वज्राचार्य रहनुभएको छ ।

मेतागार कला संग्रहालय उद्घाटन

४ जेठ, काठमाडौं । बुद्ध संवत् २५५३ को उपलक्ष्यमा बुद्धजयन्ती समारोह समितिका अध्यक्ष भिक्षु धर्मसूर्ति महास्थविरले एक समारोहबीच कलाकार बुद्धरत्न शाक्यका नयाँ पुराना बुद्धसम्बन्धी चित्र संग्रहसहित मेतागार बुद्धचित्र संग्रहालय समुद्घाटन गर्नुभयो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासविव भिक्षु कोण्डन्यले बुद्धचित्रसम्बन्धी समीक्षात्मक मन्त्रव्यसहित चित्रबारे समालोलना गर्नुभयो । अमृतमान शाक्य (सेवा प्रिन्टिङ प्रेस), विजयमानसिंह तुलाधर (च्यू नेपाल प्रेस) तथा शान्तरत्न शाक्यको संग्रहमा रहेका कलाकार बुद्धरत्न शाक्यका विभिन्न चित्रहरूलाई संयुक्त रूपमा केही दिन प्रदर्शन गरिएको थियो । मेतागार कला धुकू नामकरण गरिएको सो संग्रहालयका प्रमुख शान्तरत्न शाक्यले संचालन गर्नुभएको कार्यक्रममा विभिन्न संघसंस्थाका व्यक्तित्वहरूलाई धम्मोपहारस्वरूप कलाकार बुद्धरत्न शाक्यद्वारा चित्रित प्रथम धर्मसंगायन परिदृश्य फ्लेक्शप्रिन्ट वितरण गरिएको थियो ।

आनन्दकुटी विहारलाई बौद्ध विश्वकोष

१५ जेठ, स्वयम्भू । क्यालिफोर्नियाको मोरेनो भ्यालिस्थित सम्बुद्धलोक बुद्धविहारमा बस्नुहुने नेपाली भिक्षु

धर्मपालले आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूका लागि बुद्धधर्मसम्बन्धी सम्पूर्ण ज्ञान भएको बौद्ध विश्वकोष प्रदान गर्नुभएको छ । सो बौद्ध विश्वकोष श्रीलंकाको "Department of Buddhist Affairs, Ministry of Religious Affairs" बाट प्रकाशन भएको हो । सो प्रसिद्ध विश्वकोषका प्रधान सम्पादक धुरन्धर विद्वान G.P. Malalasekar हुन् । विभिन्न भागमा रहेका कोषअन्तर्गत प्रत्येक पुस्तकमा एक हजारभन्दा बढि पृष्ठ रहेका छन् । बौद्ध विश्वकोषका साथै Bhikkhu Bodhi को "In the Buddha's word", Ajahn Brahm को "Opening the Door of Your Heart", K.Sri Dhammananda को "Why Worry? जस्ता प्रसिद्ध कृति एक दर्जनभन्दा बढि अंग्रेजी ग्रन्थहरू प्रदान गर्नुभएको छ ।

मातातीर्थ परियतिको स्थापना दिवस

१८ जेठ, काठमाडौं । मातातीर्थ चतुष्प्रट्टम बुद्धविहारमा "मातातीर्थ बौद्ध परियति शिक्षा" स्थापना दिवसको उपलक्ष्यमा मातातीर्थ बृद्धाश्रममा जलपान दान गरियो । अध्ययनसँगै व्यावहारिक पक्षलाई समेत बढावा दिई परियति विद्यार्थीहरूको सामाजिक जिम्मेवारी बोध गराउने उद्देश्यसहित सो कार्यक्रम संचालन गरिएको संयोजक तारा देवी महर्जनले बताउनुभयो । वि.सं. २०६४ सालमा भिक्षु पियदस्सीको सक्रियतामा स्थापना भएको परियति शिक्षा विगत सात वर्षदेखि निरन्तर रूपमा संचालन भइरहेको छ । विद्यार्थीहरू बीच विविध अतिरिक्त क्रियाकलापसहित संचालित सो केन्द्रमा करिब ५० जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन् ।

लमजुङ्मा परियतिसम्बन्धी प्रशिक्षण

३१ जेठ, बेसी शहर । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा संचालित नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको स्वर्णजयन्तीको उपलक्ष्यमा पद्मराज घलेको अध्यक्षता तथा विद्वान प्रा. सुवर्ण शाक्यको प्रमुख अतिथ्यत्वमा लमजुङ्मा बौद्ध परियति केन्द्रले बौद्ध जागरण विषयक एक दिने प्रशिक्षणसहित अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गरेको छ । शान्तिटोल तमु समाज भवन बेसीशहरमा संचालित सो कार्यक्रममा सहभागी १६५ जनालाई बुद्धशिक्षा र सामाजिक विकाससम्बन्धी प्रशिक्षण दिइएको विजय गुरुङबाट समाचार प्राप्त भएको छ ।

मुनिविहारको धार्मिक भ्रमण

३० जेठ, भक्तपुर । मुनिविहारका भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिका गरी १५ जना तथा १८ जना अन्य उपासक उपासिका गरी जम्मा ३३ जाको टोलीले लुम्बिनी, कपिलवस्तु,

तौलिहवा, निरिलहवा, गोटीहवा, निग्रोधारामको दर्शन तथा अवलोकन भ्रमण गरियो । फकिने क्रममा लमजुङ्को भोटेओडार र बेशीसहरमा भिक्षाटन तथा भिक्षु विपस्सी र भिक्षु आनन्दबाट प्रवचन सम्पन्न भयो । भिक्षाटनबाट संकलित रकममध्येबाट लमजुङ्क भोटेओडारस्थित समुतागुम्बाको सहयोगार्थ रु. १००५-, बन्दिरपुर गुम्बाको लागि रु. ५०००- र लमजुङ्क बेशीसहरमा बौद्ध जागरण प्रशिक्षण कार्यक्रमका लागि रु. ३००१- सहयोग हस्तान्तरण गरियो । भोटेओडार समुता गुम्बा, स्थानीय बासिन्दा, भोटेओडार एफ.एम. स्टेशन, भोटेओडार धर्मोदय सभाका सचिव वीरसिंह घले तथा स्थानीय आमा समूह, उक्त सभाका केन्द्रीय कार्यसमितिका सदस्य बिजय गुरुङ, पद्म घलेलगायतका महानुभावहरूबाट प्राप्त सहयोगका लागि धर्मोदय सभा भक्तपुर शाखा तथा मुनिविहार परिवारले साधुवाद ज्ञापन गरियो । धर्मोदय सभा भक्तपुर शाखाका अध्यक्ष एवं मुनिविहार दायक सभाका सदस्य पद्मसुन्दर शाक्यले उक्त भ्रमणको संयोजन गर्नुभएको थियो ।

तानसेनमा परियति विद्यार्थी पुरस्कृत

तानसेन । ज्ञानमाला संघ, आनन्द विहार परियति केन्द्र तानसेनले एक समारोहको आयोजना गरी भिक्षु अशोकको प्रमुख आतिथ्यत्वमा सम्मान एवं पुरस्कार वितरण गरियो । परियति शिक्षा, कक्षा ६ मा बोर्ड तृतीय प्राप्त हुन सफल

अनुराधा वज्राचार्यलगायत विभिन्न कक्षाहरूमा प्रथम, त्रितीय, तृतीय हुनेलाई प्रमुख अतिथि भिक्षु अशोक स्थिवर र विशिष्ट अतिथि लुम्बिनी विकास कोषका सदस्य सुवर्णमुनि शाक्यले नगद, जिन्सी पुरस्कार र प्रमाण पत्र वितरण गर्नुभयो । पुरस्कृत विद्यार्थीहरूको तर्फबाट अनुराधा वज्राचार्य, बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिका अध्यक्ष सुमना शाक्य, महाचैत्य विहार परियति केन्द्रका केन्द्राध्यक्ष देवप्रसाद वज्राचार्य

र लुम्बिनी विकास कोषका सदस्य सुवर्णमुनि शाक्यले परियति शिक्षाको प्रचार प्रसार एवं विकासका लागि सबैले प्रयास गरिएको खण्डमा भविस्यमा इमान्दार, कुशल, सक्षम, शुशिल नागरिकको उत्पादन हुने कुरालाई विशेष जोड दिनुभयो ।

सभाका अध्यक्ष रत्नमान वज्राचार्यबाट साधुवाद ज्ञापन, सुनिता शाक्यबाट स्वागत, आनन्द विहार परियति केन्द्रका केन्द्राध्यक्ष देवेन्द्रमान शाक्यबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत, आनन्द विहार परियति केन्द्रका सचिव सर्जुलाल वज्राचार्यद्वारा कार्यक्रम संचालन गरिएको समाचार सुरेशमान बुद्धाचार्यबाट जानकारी प्राप्त भएको छ ।

बिरामी महिश्वरराजसित मैत्री भेटघाट

७ असार, ललितपुर । आन्द्रामा टियूमर भई शत्यक्रिया गरेर आराम लिइरहनुभएका सुगत बौद्ध महाविद्यालयका प्रमुख

महिश्वराज वज्राचार्यलाई बौद्ध युवा कमिटीका पदाधिकारीहरूले भेट गरेको छ । कमिटीका अध्यक्ष सुनील महर्जन, निर्वतमान अध्यक्ष रविन्द्र शाक्य, उपाध्यक्ष श्री अनिल महर्जन र कार्यकारिणी सदस्य सुजन महर्जनको टोलीले प्रमुख वज्राचार्यसँग भेट उहाँको निवासमा भेट गर्नुभएको थियो । उहाँको स्वास्थ्यको स्थिति बुझे उद्देश्यले कार्यकारिणी सदस्य सुजन वज्राचार्यको अग्रसरता सो भेट भएको थियो । भेटमा कमिटीका अध्यक्ष महर्जनले महाविद्यालयका प्रमुख वज्राचार्यलाई खादा ओढाई स्वास्थ्य सुधारको कामना गर्दै बुद्धधर्मको विकासमा गहिरो चिन्ता लिएर क्रियाशील भइरहनुभएकोले वज्राचार्यको स्वास्थ्य बुद्धधर्मालम्बीहरूको सरोकार रहेकोले भेटन आएको बताउनुभयो । मैत्रीपूर्ण भेटमा प्रमुख वज्राचार्यले स्थविरवाद बुद्धधर्मले समाजको कुसंस्कृति, अन्धविश्वास, असान्दर्भिक कर्मकाण्ड र रूढीवादी परम्परालाई तोडेर नौलो परम्परा शुरू गरी समाज परिवर्तनमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुन्याएकोमा सराहना व्यक्त गर्नुभयो । समाज रूपान्तरणको पक्षमा स्थविरवाद बुद्धधर्मले पुन्याएको योगदानलाई निसंकोचका साथ वज्राचार्यी र महाचार्यी बुद्धधर्मालम्बीहरूले पनि आत्मसात गर्नुपर्नेमा जोड दिँदै उहाँले वैज्ञानिक तर्क, छलफल गरेर मात्र अहिलेको समयमा बुद्धधर्म व्यापक बन्ने धारणा राख्नुभयो । बौद्ध जनगणना र

धर्मनिरपेक्षताको मुद्दाको विषयमा बुद्धधर्मावलम्बीहरूलाई सूचित गर्न, जागरण ल्याउन र त्यसको विषयमा सञ्जाल बनाएर अघि बढ्न बौद्ध युवा कमिटी मार्फत युवापुस्ताले गरेको प्रयासको पनि उहाँले सराहना गर्नुभयो ।

अनागारिका धर्मवती ८१ वर्षमा प्रवेश

२३ आषाढ, काठमाडौं । धर्मकीर्ति विहारका संस्थापिका प्रमुख सासनधज धम्माचारिय, अगममहागन्थवाचक पण्डित अनागारिका धर्मवती ८१ वर्षमा प्रवेश गर्नुभएको छ । नेपालको बुद्धशासनिक क्षेत्रमा विशेष योगदान गर्नेमध्ये एक महत्त्वपूर्ण व्यक्तित्व मानिनुहुने धर्मवती गुरुमां, यःम्ह म्हायायको रूपमा सुपरिचित अनागारिका धर्मवतीको सुस्वास्थ्य, दीर्घायु एवं बुद्धशासनिक क्षत्रेमा उत्तरोत्तर अभिवृद्धि गर्ने क्षमता प्राप्त हुँदै निरन्तररूपमा छाइरहन सकून भन्ने शुभकामनासहित धर्मकीर्ति विहारको आयोजनामा यस वर्ष पनि सप्ताहब्यापी रूपमा भिक्षु-संघबाट धर्म-उपदेशसहित अभिधर्म-पाठ शुभारम्भ गरिएको छ ।

९३ औ सुदर्शन गुणानुस्मरण

२५ आषाढ, कीर्तिपुर । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा ख्याति प्राप्त दिवंगत भिक्षु सुदर्शन महास्थविरको ९३ औं गुणानुस्मरण दिवस कीर्तिपुरस्थित नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहारमा विविध धार्मिक कार्यक्रमको आयोजना गरी नेपाल बौद्ध परियति शिक्षामा समुत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई प्रमाण-पत्रसहित पुरस्कार वितरण गरियो । सो कार्यक्रममा फ्रा. खु. भिक्षु सुमेध महास्थविरबाट धर्मदेशना एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव तथा लुम्बिनी विकास कोषका कार्यकारिणी सदस्य भिक्षु कोण्डन्यले दिवंगत भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले भाषा, साहित्य, धर्म, संस्कृति लगायत विविध क्षेत्रमा पुन्याजनुभएको योगदान बारे बोल्नुभयो । नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहारको आयोजनामा सम्पन्न सो कार्यक्रममा उपासक पूर्णमान डंगोलबाट स्वागत मन्त्रव्य, विहारका आवासीय अनागारिका मिनाबाट साधुवाद ज्ञापन, तेजनारायण मानन्धरबाट कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । अन्तमा भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिकालगायत उपस्थित श्रद्धालुहरूलाई भोजनको व्यवस्था गरिएको थियो ।

नेपाल भाषा

युवक बौद्ध मण्डलया समाचार

१) २०७९ वैशाख १३ गते YMBA या दक्षिणपूर्व क्षेत्रया क्षेत्रीय भेला भियतनामया राजधानी हनोइल्य् YMBA पाखे उपाध्यक्ष राजेश शाक्य व ज्ञानमुनि शाक्य ब्तिक्या वैशाख २४ गते नेपा: लिथ्यन ।

२) २०७९ वैशाख २६ गते YMBA या गोल्डेन क्लब उपसमितिया ग्वसालय न्हूगु बुद्ध सम्बत् २५५८ व बुद्धया त्रिसंयोग चूलागु वैशाख पुन्हीया लसताय भिन्तुना देछायेगु चियापान ज्याइवःस मू पाहाँ विपश्यना आचार्य एवं YMBA पूर्व अध्यक्ष बोधिवर्ज बुद्धया गुण लुमका जक मगा: वसपोल देशना यानाबिज्याःगु धर्मया सवा कया दुःख पार तरे याये फयकेगु बाचा ल्हायेमा धासे सकले भिंगु लँय् वनेत भिन्तुना देछानाबिज्यात । गोल्डेन क्लबया कजि हेरारत्न शाक्यं लसकुस व सभानकिं नाय: शोभा शाक्यं सुभाय् देछात ।

३) २०७९ जेठ ४ गते धादिङ्ग्या शेर्मा थानया शाक्य गुम्बाय् स्वन्हुया आधारभूत बौद्ध शिविर युवक बौद्ध मण्डलया ग्वसालय हिमालयन बुद्धिष्ठ एजुकेशन फाउण्डेशनया प्रायोजनय् गुम्ह सिया पुचः वना ज्याइवः क्वचायेका ९ गते लिथ्यन । -हेरारत्न शाक्य (संप्रेषक)

च्याक्वःगु ज्ञानमाला निरिक्षण भ्रमण

१४ असार, चाबही, यैँ । नेपाल राष्ट्रिय ज्ञानमाला समिति न्ह्याकाच्चंगु "च्याक्वःगु ज्ञानमाला निरिक्षण भ्रमण" चारूमती ज्ञानमाला भजन संघ, चाबहिस चारूमती ज्ञानमाला भजन संघया नाय: भिक्षु तपस्सीधमया नायःसुइ न्ह्याःगु ज्याइवःस निगू पक्ष्या म्हसिका कालबिलसहित समितिया सल्लाहकार लिसे सकल दुजःपिन्त खातागां क्वचायाकाः लसकुस याःगु जुल ।

केन्द्रीय नाय: प्रा. सुवर्ण शाक्य 'निरिक्षण भ्रमणया मूताः (उद्देश्य) कनेगु लिसे "ज्ञानमाला भजन मू संस्था धाःगु स्वयम्भू ज्ञानमालाया पार्वे हालय् जुया च्चंगु गतिविधि 'ज्ञानमाला अनुकूल' मज्गु ख्यात्य फुक्क ज्ञानमाला भजन ख्यात्या ध्यान वनेमाःगु" खः थुकी यिउता क्यनेगु ज्या मजू । थ दुःखया ख्य खः । आगामि पुष्या ५, ६ व ७ महासत्त्व, नमो बुद्ध चैत्य विराजमान काप्रे पनौती जुइगु "च्याक्वःगु राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलन" य ब्ति लिसे अन बालाःगु ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत यायेत आह्वान याःगु जुल ।

सल्लाहकार प्रमुख शान्तरत्न शाक्य भिक्षु तपस्सीया धार्मिक योगदान बारे नुगःख्य न्ह्यबःगु खःसा जलपान व्यवस्था कल्याण परिवार, ज्ञानेश्वरपाख्ये याःगु खः । भ्रमणय थ्यपि सकलसित चारूमति सम्बन्धी ग्रन्थ व चारूमती ज्ञानमाला भजन सफू देषाःगु बुख्य शान्तरत्न शाक्यपाख्ये जानकारी प्राप्त ज्यूगु दु ।

धर्मवती गुरुमालाई भेटन पुनः नेपाल आउने - सूची

म्यानमारकी प्रजातन्त्रवादी नेतृ आडसाड सूचीको धर्मकीर्ति विहारमा असार २ गते बिहानको ढेढ घण्टाको बसाई आत्मीय व्यक्तिहरुका माझ भावना साटासाट गर्ने महत्त्वपूर्ण दुर्लभ क्षण रहयो । काठमाडौं श्रीघटलिखित सो विहारमा चार दशकअधि सूचीले ३ महिना बिताउनुभएको थियो । त्यतिबेला विहारको स्वरूप सम्झिँदै विहारको स्वरूपमा निकै परिवर्तन भइसकेको सूचीले सम्झिनुभयो ।

म्यानमारमा प्रजातन्त्रको लागि लागो समय संघर्ष गर्नुभएकी सूची विहारमा पुग्दा भव्य सम्मान र स्वागत गरियो । विहार पुनर्निवित्तकै पूलमाला दिने, खादा दिने स्थानीयवासिन्दा, धर्मकीर्ति विहारका उपासक उपासिकाहरु देख्न र भेटन चाहेनहरुको भीड लागेको थियो । विहारमा सूचीको बसाई यस अधिका सरकारी भेटघाट र विभिन्न समारोहमा सहभागी हुँदाको दृश्यभन्दा निकै फरक रह्यो । सरकारी विशिष्ट पाहुनाको रूपमा नेपाल आजुनुभएका सूचीलाई आफ्नी गुरुआमा धर्मवतीप्रतिको असीम अद्भाले विहारमा तानेको थियो । विहारमा पुनर्निवित्तकै सूचीले आफ्नी गुरुआमा धर्मवतीलाई शीर भुकाउँदै पञ्चाङ्गले वन्दना गर्नुभयो । वन्दना गरिसकेपछि गुरुआमा धर्मवतीको दुबै हात समाउँदै एकछिन कुराकानी गरिरहँदा उहाँहरुबीच निकै आत्मीय सम्बन्ध रहेको महसुस गर्न सकिन्थ्यो ।

सन् १९६० को दशकमा सूचीकी आमा खीनयीलाई भारत समेतलाई हेने गरी बर्माको लागि नेपाली राजदूत छँदा सूची आमासँगै पहिलो पटक नेपाल आजुनुभएको थियो । त्यतिबेलादेखि नियमित रूपमा आमासँगै सूची विहारमा आउनेजाने गर्नुहुन्थ्यो । त्यस बखत बर्माको लागि नेपाली राजदूतावास थिएन । त्यस ऋममा बेलायती नागरिक एरिससँग विवाह गरेर सन् १९७० पछि नेपाल आउँदा सूची दम्पति विहारमा आजुनुभएको थियो ।

उहाँका श्रीमान् पी. एच. डी. गर्न आएकाले सूची र खण्डै तीन महिनाको छोरा छोडेर भुटान गए, उहाँले स्मरण गर्दै भन्नुभयो-त्यसबेला हरेक दिन धर्मकीर्ति विहारमा बसिन, राती सुन ठमेलको होटलमा जाइथ्न । त्यस बेला सूचीले विहान बेलुकाको खाना समेत विहारमै खानुहुन्थ्यो । यही बेला धर्मवती गुरुआमासँग बसेर सूचीले बुद्धधर्मबारे धेरै ज्ञान हासिल गर्नुभयो । सूचीले पनि बचेको समय धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका विधार्थीहरुलाई अङ्ग्रेजी सिकाउनुमा खर्च गर्नुहुन्थ्यो ।

सूची हरेक पटक नेपाल आउँदा गुरुआमा धर्मवतीलाई भेटन छुटाउँदैन थिए । धर्मवती पनि हरेक पटक बर्मा जाँदा

सूचीलाई भेटनुहुन्थ्यो । नजरबन्दमा रहँदा पनि सूचीलाई भेटन जानुहुने उहाँ गुरुआमा पछिलो पटक पेटको क्यान्सर रोगले अस्वस्थ्य भएपछि भेटघाटले निरन्तरता पाएको थिएन । यसले पनि आफ्नी गुरुआमा भेटन सूची निकै व्यग्र हुनुभएको हो ।

धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषद्वारा सूचीको सम्मानमा आयोजित समारोहमा सूचीलाई प्रजातन्त्रको बाटोमा, जनताको कल्याण हुने बाटोमा सधै दृढ भएर अधि बढिरहन सधै सुखी शान्त होस् भनी धर्मवतीले मैत्री भावना गर्नुभयो । विहारको तर्फबाट धर्मवतीले अभिनन्दन-पत्र प्रदान गर्नुभयो । सूचीले पनि धर्मवतीलाई बर्माबाट ल्याएको उपहार प्रदान गर्नुभयो ।

समारोहमा सूचीले विहारमा बिताएका पुराना दिनहरुको मिठो सम्पूर्ण गर्दै बुद्धशिक्षा पढेर नभई गुरुआमा धर्मवतीको सान्निध्यतामा बसेर अभ्यास गरेको सिकेको बताउँदै बुद्धधर्म व्यावहारिक अभ्यास गर्नुपर्ने धर्म रहेको धारणा राख्नुभयो । उहाँले नजरबन्दमा छँदा पनि नियमित ध्यान अभ्यास गर्ने, बुद्धको शिक्षा आफ्नो मनलाई दृढ र प्रसन्न तुल्याउने महत्त्वपूर्ण आधार भहेको बताउनुभयो ।

समारोहमा विहार संरक्षण कोषका उपाध्यक्ष एवं विहार दाता द्रव्यमानसिंह तुलाधरले सूचीले आगमनले बुद्धधर्मावलम्बीहरु मात्र नभई सम्पूर्ण नेपालीहरु नै गौरवाचित भएको बताउनुभयो । सो अवसरमा उपप्रधानमन्त्री प्रकाशमान सिंहले सूचीलाई दोसल्ला ओढाई सम्मान गर्नुभयो । समारोह सकिएपछि सूची फर्किन धर्मवतीसँग अनुमति माग्दा तपाई आजुनुहुन्छ भनेर मनपर्न खाना तयार गरिराखेको छु, नखुवाईन पठाउँदिन भनेपछि सँगैबसेर सूचीले खाना खानुभयो । छुटिने क्रममा सूचीको भनाईलाई उद्धृत गर्दै धर्मवतीले भन्नुभयो- “धित मरुज्जेल कुराकानी हुन पाएन । त्यसले सम्पव भए स्यानमार आउन आग्रह गर्नुभयो ।”

अन्तमा सरकारी भ्रमणको औपचारिकतासँगै बायध्या रहेको कुरा राख्दै धर्मवतीको स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दै मनभर्ने गरी कुराकानी गर्न पुनः नेपाल आउने वचन दिँदै सूची विहारबाट प्रस्थान गर्नुभयो । सूची आफूले हिँडेको बाटोमा सफल होस् भनी धर्मवतीले आशिवादी दिँदै सूचीलाई बिदाई गर्नुभयो ।

सूचीको विहार आगमन बुद्ध धर्मावलम्बीहरुलाई मात्र नभई सारा शान्तिप्रिय नेपालीहरुलाई गौरव तुल्याएको भएपनि विहारको तर्फबाट बुद्धधर्मावलम्बीहरुलाई प्रतिनिधित्व गर्दै खासै सन्देश प्रवाह गर्न नसकेको सहभागीहरु भनाई रहेको छ ।

प्रस्तुति- सुनील महर्जन

फोटो : नृपेन्द्रलाल श्रेष्ठ